

Монгол Улсын Их Хурлын Тамгын газрын
Мэдээлэл, хяналт шинжилгээ, үнэлгээний хэлтэс

ХОЁР ШАТЛАЛ БҮХИЙ НЭГ ТАНХИМТАЙ ПАРЛАМЕНТ:
БНХАУ, ВЬЕТНАМ УЛСЫН ТУРШЛАГА

(Харьцуулсан судалгаа)
СТ-17/211

ЗАХИАЛАГЧ: УИХ-ын гишүүн Я.Содбаатар

ХЯНАСАН: Ц.Норовдондог (Ph.D)

СУДЛААЧ: Ц.Болормаа

Улаанбаатар
2017 он

АГУУЛГА

НЭГ. ХОЁР ШАТЛАЛТ НЭГ ТАНХИМТАЙ ПАРЛАМЕНТТАЙ УЛСУУД

- 1.1. Хоёр шатлалт нэг танхимтай парламенттай улс орнууд, тэдгээрийн онцлог
- 1.2. Монгол улсын хоёр шатлалт нэг танхимтай парламентын уламжлал

ХОЁР. ХОЁР ШАТЛАЛТ НЭГ ТАНХИМТАЙ ПАРЛАМЕНТЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЖИШИГ, ЭРХ ҮҮРГИЙН ХУВААРИЛАЛТ: БНХАУ

- 2.1. Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурлын бүрэн эрх, чиг үүрэг
 - а) Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурлын хуралдаан
 - б) Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурлын хянан шалгах, эгүүлэн татах бүрэн эрх
- 2.2. АТИХ-ын Байнгын Хорооны бүрэн эрх, чиг үүрэг
 - а) Байнгын Хорооны хуралдаан

ГУРАВ. БНХАУ БОЛОН ВЬЕТНАМ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН “ХУУЛЬ ТОГТООХ ЭРХ МЭДЭЛ” БҮЛГИЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ (албан бус орчуулга)

- 4.1. БНХАУ-ын АТИХ болон АТИХ-ын Байнгын хорооны Үндсэн хуулийн зохицуулалт
- 4.2. БНСВУ-ын Үндэсний Ассамблейн (хоёр шатлалт нэг танхим) Үндсэн хуулийн зохицуулалт

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

I. ХОЁР ШАТЛАЛ БҮХИЙ НЭГ ТАНХИМТАЙ ПАРЛАМЕНТТАЙ УЛСУУД, ТҮҮНИЙ ОНЦЛОГ

Монгол Улсын Их Хурлын гишүүн Я.Содбаатарын захиалгын хүрээнд хоёр шатлал бүхий нэг танхимтай парламенттай улс орнуудын туршлага, парламентын танхим хоорондын эрх үүргийн хуваарилалт, зохион байгуулалтын талаарх асуудлыг судлав.

Хууль тогтоох байгууллага буюу парламент нь хоёр шатлал бүхий нэг танхимтай байхаар Үндсэн хуульдаа хуульчилж, энэ загвараар парламентынхаа үйл ажиллагааг зохион байгуулж буй дараахь улсууд байна. Үүнд:

- 1) БНХАУ¹
- 2) Бүгд Найрамдах Социалист Вьетнам Улс²
- 3) Бүгд Найрамдах Ардчилсан Лаос Улс³
- 4) Бүгд Найрамдах Куба Улс⁴
- 5) Бүгд Найрамдах Ардчилсан Солонгос Улс⁵.

Эдгээр улсуудаас БНХАУ, Вьетнам, БНАСАУ, Куба зэрэг нь нийгмийн байгуулалын⁶ хувьд социалист чиг баримжааг баримталдаг, эрх зүйн бүлийн хувьд социалист эрх зүйн бүл⁷-д хамаардаг гэж үздэг. Гэвч Вьетнамын Үндсэн хуулийн байгууллагаас үзэхэд эрх зүйт төр⁸-ийн үндсэн шинжүүдийг агуулж, нийгмийн харилцаанд ардчилсан чиг баримжааг баримталж буй байдал харагдаж байна.

Тухайлбал Вьетнамын Үндсэн хуулийн 6 дугаар зүйлд “Социалист Вьетнам Улсын ард түмэн нь шууд ардчилалын хэлбэрээр болон Үндэсний Ассамблей, Ардын зөвлөл,⁹ бусад төрийн байгууллагаар дамжуулан шууд бус ардчилалын хэлбэрээр төрийн үйл хэрэгт оролцоно”¹⁰ гэж тунхагласан байна. Мөн хувь хүний улс төрийн, иргэний, эдийн засгийн, нийгэм соёлын болон иргэний эрхийг Үндсэн хуулиар хүлээн зөвшөөрч, хамгаалж, Үндсэн хуульд заасан баталгаагаар хангах¹¹ тухайгаа Үндсэн хуулиндаа тунхаглан зарласан байна.

¹https://www.constituteproject.org/constitution/China_2004?lang=en

²https://www.constituteproject.org/constitution/Socialist_Republic_of_Vietnam_2013?lang=en

³https://www.constituteproject.org/constitution/Laos_2003?lang=en

⁴https://www.constituteproject.org/constitution/Cuba_2002?lang=en

⁵https://www.constituteproject.org/constitution/Cuba_2002?lang=en

⁶Нийгмийн байгуулал гэж үндсэн хуулийн эрх зүйн онолд нийгмийн харилцааны түүхэн тодорхой тогтолцоо, өөрөөр хэлбэл бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, хуваарилалт ба солилцооны хүрсэн тодорхой түвшин, нийгмийн ухамсрын онцлог шинж, амьдралын янз бүрийн хүрэн дэх хүмүүсийн харилцан ажиллагааны уламжлалаар нөхцөлдсөн нийгмийн зохион байгуулалт. Төр ба эрх зүйгээр хамгаалагдана. *Нарангэрэл.С. Эрх зүйн эх толь бичиг. Анхны хэвлэл, 2007 он. 301 дэх тал.*

⁷Социалист эрх зүйн бүл–байцаан шийтгэх ажиллагааны ойролцоо зарчим болон эрх зүйн арга зүйгээрээ ром-германы эрх зүйн бүлийн олон хэв шинжийг өөртөө агуулсан ч улсын өмч дангаар ноёрхсон байдал, улс төрийн намын тогтолцоо зэргээрээ өөр гэж үздэг.

⁸Эрх зүй төр – Үндсэн хуулийн эрх зүйд ард түмний бүрэн эрхт байдал, үндсэн хуулийн байгуулал бүхий төртэй, төрийн зүгээс хүний эрх ба эрх чөлөөг зөрчихгүй, үндсэн хууль болон бусад хуулийг дээдлэх, эрх мэдлийг хуваарилах, эрх мэдлийн хариуцлагын институт нь нь эрх зүйт төрийн зохион байгуулалтын үндэс болох, шүүх хараат бус байх шинжийг агуулсан байна. *Нарангэрэл.С. Монголын эрх зүйн эх толь бичиг. Дөрөв дэх хэвлэл, 2015 он. 416 дахь тал.*

⁹Ардын Зөвлөл нь орон нутгийн иргэдийн хурал.

¹⁰https://www.constituteproject.org/constitution/Socialist_Republic_of_Vietnam_2013?lang=en

¹¹Вьетнамын Үндсэн хуулийн 14 дүгээр зүйл.

Мөн оршин суух газраа чөлөөтэй сонгох, гадаад дотоодод чөлөөтэй аялах, шашин шүтэх, эс шүтэх, өөрийн итгэл үнэмшилтэй байх, үг хэлэх, үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх, хэвлэлийн эрх чөлөө, мэдээлэл авах эрх чөлөө, шүүхээс гэм бурууг нь тогтоогоогүй бол хэнийг ч гэм буруутай тооцож үл болох, хүн бүр хууль, шүүхийн өмнө эрх тэгш байх, хувийн болон нийтийн өмчийг зайлшгүй шаардлагаар дайчлан авсан бол төрөөс нөхөн олговор олгохтой холбоотой зохицуулалт зэрэг ардчилсан нийгмийн үнэт зүйл болсон хүний үндсэн эрхийг бүхэлд нь Үндсэн хуулиараа тогтоож, хамгаалсан байна. Төрийн эрх мэдлийн хуваарилалтыг ч мөн Ш.Монтескьегийн засаглал хуваарилах онолын дагуу хийсэн байна.

Харин Лаос нь Үндсэн хуулиараа ардчилсан улс болохоо тунхагласан байна¹². Мөн үндсэн хуульт хаант засаглалтай орнуудын хувьд ч парламентын танхимуудын хуралдааны чөлөөт цагт үйл ажиллагаа явуулдаг байнгын ажиллагаатай (permanent body) парламентын өөрийн бүтэц ажилладаг нь парламентын дотоод зохион байгуулалтын энэхүү загвар нь аливаа улсын засаглал, нийгмийн байгууллаас хамаарах гэхээс илүү парламентын зохион байгуулалтын нэг хэлбэр гэж үзэж болохоор байна.

Тухайлбал, Испанийн Үндсэн хуулийн холбогдох зүйлүүдэд зааснаар **“Байнгын Төлөөлөл”** буюу **“Permanent Deputation”** нь парламентын хоёр Танхим тус бүрт нь байх бөгөөд парламентын бүлэг бүрээс сонгосон хамгийн багадаа 21 гишүүний бүрэлдэхүүнтэй байнгын ажиллагаатай бүтэц байна. Испанийн Үндсэн хуулийн:

- ✓ 78.1-т “Танхим тус бүрийн Байнгын төлөөлөл нь хамгийн багадаа 21 гишүүнээс бүрдэх ба парламентын бүлгүүдийн тоонд хувь тэнцүүлэн бүрдүүлнэ”,
- ✓ 78.2.-т “Байнгын төлөөллийг танхим тус бүрийн дарга нар тэргүүлэх ба тэдний үүрэг нь парламентын чөлөөт цагт Танхимуудын бүрэн эрхийг хамгаалахад оршино. Үндсэн хуулийн 73 дугаар зүйлийг журамлан Үндсэн хуулийн 86, 116-д заасан нөхцөл байдлын дараа Танхимууд тарсан, эсхүл Танхимуудын бүрэн эрхийн хугацаа дууссан бол парламентын бүрэн эрхийг Байнгын төлөөлөл өөртөө авна” гэж заасан байдаг.

Камбожийн Вант Улсын парламент нь парламентын хоёр танхимтай бөгөөд мөн Үндсэн хуульд зааснаар, парламентын танхимуудын чөлөөт цагт байнгын ажиллагаатай “Standing Committee” буюу Байнгын хороо ажиллана. Энэ нь манай улсын байнгын хорооноос өөр нэгж юм. Камбожийн Вант Улсын Үндсэн хуулийн 84 дүгээр зүйлд доод танхимын, 108 дугаар зүйлд¹³ дээд танхимын байнгын ажиллагаатай бүтцийг заасан бөгөөд чиг үүрэг нь чуулганы чөлөөт цагт парламентын танхимуудын ажлыг эрхлэн явуулахад оршино.

Эдгээр хоёр танхимтай парламентын танхимуудын чөлөөт цагт парламентын ажлыг эрхлэн явуулах байнгын нэгж нь хоёр шатлалт нэг танхимтай парламентын зохион байгуулалтаас ялгаатай. Тухайлбал, хоёр танхимтай парламентын аль аль танхим нь байнгын ажиллагаатай байдаг. Мөн тэдгээрийн чөлөөт цагт ажиллах байнгын төлөөлөл нь дангаар хууль тогтоох эрх эдлэхгүй.

Харин БНХАУ, Вьетнам, Лаос, БНАСАУ-ын хууль тогтоох байгууллагын өөрийн бүрэлдэхүүн дотроос сонгож байгуулдаг байнгын ажиллагаатай бүтэц

¹² Бүгд Найрамдах Ардчилсан Лаос Улсын Үндсэн хуулийн 2 дугаар зүйл.

¹³ https://www.constituteproject.org/constitution/Cambodia_2008?lang=en

нь Үндсэн хуулиар Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурал (АТИХ)-ын бүрэн эрхэд хамаарахаас бусад хууль тогтоомжийг бие даан батлах бүрэн эрхтэй. Мөн бусад хууль тогтоох байгууллагын эдэлдэг бүрэн эрхийг эдлэх боловч Үндсэн хууль болон төсөв, санхүү, татвар, мөнгөний бодлого болон улс орны хувьд нэн чухал гэж үзсэн асуудлаар Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурал холбогдох хууль баталж, шийдвэр гаргах эрхтэй байдаг байна. Мөн БНХАУ-ын АТИХ-ын хувьд эрүү, иргэн, захиргааны болон төрийн захиргааны төв байгууллагуудын суурь хуулийг батлах бөгөөд эдгээрээс бусад хууль тогтоомжийг Байнгын хороо (УБХ) нь баталдаг.

АТИХ-ыг байнгын ажиллагаатай гэж үздэггүй бөгөөд БНХАУ-ын АТИХ нь жилд нэг удаа хуралддаг бол Вьетнам Улсынх жилд 2 удаа чуулах бөгөөд нэг удаадаа 30 хоног чуулна. Вьетнам Улсын Үндсэн хуулийн 82.3-т “Үндэсний Ассамблейн төлөөлөгчийн ажил үүргийн зардлыг төрөөс гаргана” гэж заасан. Харин төлөөлөгчид сар бүр тогтмол цалин олгох хуулийн заалт байхгүй.

Энэхүү судалгаанд БНХАУ болон Вьетнам Улсын Үндсэн хуулиас холбогдох бүлгийг харьцуулан хоёр шатлалт нэг танхимтай парламентын эрх үүргийн хуваарилалтын ялгааг харуулав.(Судалгааг энэхүү тайлангийн гуравдугаар хэсгээс үзнэ үү.)

Судалгаанаас үзэхэд, хоёр шатлалт нэг танхимтай парламентад дараах давуу талууд байх боломжтой юм. Тухайлбал:

- Үндсэн хууль, эрүү, иргэн, захиргаа, төрийн байгууллагуудын гол хуулиуд болон төсөв, татвар, улсын өрийн аюулгүйн түвшин, эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн төлөвлөгөө, мөнгөний бодлого гэх мэт улс орны чухал асуудлаар өргөн бүрэлдэхүүнтэйгээр хэлэлцэн шийдвэрлэдэг нь тодорхой бүлгийн ашиг сонирголоос ангид, нийтлэг ашиг сонирхолд нийцсэн байх давуу талтай;
- батлагдаж буй хууль тогтоомжийн чанар сайжрах;
- парламентын хяналт сайн байх;
- байнгын ажиллагаатай хууль тогтоох байгууллагын гишүүд өндөр хариуцлагатай байх;
- Байнгын бус үйл ажиллагаатай Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурлын үйл ажиллагаатай холбогдон гарах зардлыг төр хариуцах бөгөөд Вьетнам Улсын хувьд нийт 500 төлөөлөгч нь “part time” буюу зөвхөн хуралдааны үед урамшуулал авах бөгөөд түүний 33 хувь болох Байнгын хорооны 165 гишүүн л тогтмол цалинжин ажиллаж¹⁴ байгаа нь бага зардлаар төрийн эрх барих дээд байгууллагын ажлыг чанаржуулж, хариуцлагажуулах сайн талтай гэж үзэж болохоор байна.

Монгол Улсын хоёр шатлалт нэг танхимтай парламентын уламжлал

Монгол Улсын хувьд хоёр шатлал бүхий нэг танхимтай парламентын уламжлал бий бөгөөд энэ нь 1924 оны Үндсэн хуулиас эх сурвалжтай. Улмаар 1940, 1960 оны Үндсэн хуульд ч хууль тогтоох байгууллагын өөрийн бүтцийг хоёр шатлалт нэг танхимтай байхаар зохион байгуулж ирсэн байдаг.

¹⁴http://www.nyulawglobal.org/globalex/Vietnam1.html#_National_Assembly

1992 оны ардчилсан шинэ Үндсэн хуулийн төсөл боловсруулах үеийн үзэл баримтлалаас үзэхэд тухайн үеийн **Улсын Их Хурлыг өөрчлөх хоёр хувилбар**¹⁵-ыг дэвшүүлэн тавьж байжээ.Тодруулбал:

1. Тухайн үеийн хууль тогтоох байгууллагын зохион байгуулалтын хэлбэр болох Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурал ба Улсын Бага Хурал (байнгын ажиллагаатай)-тай байх;
2. Одоогийн хувилбар буюу нэг танхимтай байнгын ажиллагаатай хууль тогтоох байгууллагатай байх гэсэн хоёр хувилбарыг дэвшүүлж байсан байна.

Нэгдүгээр хувилбарын хувьд, Монголын ард түмний засгийн дээд эрх барих газар нь Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурал байхаар заасан бөгөөд засаг захиргаа-нутаг дэвсгэрийн үндсэн нэгж болох сум, хороо, орон нутгийн хот бүрээс 1 төлөөлөгч байхаар бодож сонгогчид нийт, шууд, тэгш эрхийн үндсэн дээр саналаа нууцаар гаргаж 5 жилийн хугацаагаар сонгох¹⁶-оор төлөвлөж байжээ.

Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурал ээлжит хуралдаанаа 1 жил хагаст нэг удаа хийх бөгөөд Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурал нь өөрийн үзэмжээр төрийн дотоод болон гадаад аливаа асуудлыг хэлэлцэх бүрэн эрхтэй боловч доорх хүснэгтэд дурьдсан асуудлыг өөрийн онц эрхэнд авч, хэлэлцэн шийдвэрлэх хувилбар байсан.

Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурлын (цаашид АТИХ гэх) чөлөөт цагт засгийн эрх барих, хууль тогтоох дээд байгууллага нь БНМАУ-ын Бага Хурал байна. Улсын Бага Хурлыг АТИХ-аас 50 гишүүний бүрэлдэхүүнтэйгээр өөрийн бүрэн эрхийн хугацаагаар сонгож байгуулна. Улсын Бага Хурлыг дэд ерөнхийлөгч толгойлох ба хагас жил тутам 1 удаа тус бүр 3 сар хүртэлх хугацаагаар ээлжит чуулган хийх¹⁷-ээр төсөлд дурьджээ.

Улсын Бага Хурал нь хуулиар АТИХ-д олгосон бүрэн (онц) бүрэн эрхээс бусад доорхи хүснэгтэд дурьдсан төрийн дотоод, гадаад бодлогын ямар ч асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэхээр, мөн Бага Хурал нь хууль батлахаас гадна эрх хэмжээнийхээ асуудлаар Үндсэн хуульд нийцсэн тогтоол гаргах бөгөөд бүрэн эрхийн хувьд дараахь байдлаар ялгамжтай байхаар төлөвлөж байжээ. Үүнд:

Улсын Их Хурлын парламентын хоёр шатлалын бүрэн эрхийн ялгаа¹⁸	
Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурлын онц эрх:	Улсын Бага Хурлын бүрэн эрх:
<ul style="list-style-type: none"> ✚ Үндсэн хууль батлах, түүнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах; ✚ Ерөнхийлөгч, дэд ерөнхийлөгчийг сонгох; ✚ Бага Хурлыг өөрийн бүрэлдэхүүнээс сонгох, түүний ажлын тайланг хэлэлцэн батлах; ✚ Үндсэн хуулийн хяналтын Хороо сонгох; 	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Үндсэн хууль батлах, түүнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах; ✚ Бага Хурлын байнгын хороо, хороодын тоог тогтоож, бүрэлдэхүүнийг сонгох, өөрчлөх; ✚ Ерөнхий сайдын өргөн мэдүүлснээр Засгийн газрын гишүүдийг нэг бүрчлэн хэлэлцэж томилох, өөрчлөх; ✚ Үндсэн хуулийн хяналтын хороо (Үндсэн хуулийн цэц)-ны санал болгосноор Үндсэн хуулийн биелэлтийг шалгах; ✚ Ардын хянан шалгах хорооны бүрэлдэхүүний тоог тогтоож, батлах (байгуулах), өөрчлөх; ✚ Нутгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын зохион байгуулалт, үйл ажиллагааны үндсэн чиглэлийг тогтоож,

¹⁵Б.Чимид. Үндсэн хуулийн үзэл баримтлал.,2017 он. 28 дахь тал.

¹⁶Мөн тэнд

¹⁷Мөн тэнд

¹⁸Б.Чимид. Үндсэн хуулийн үзэл баримтлал.,2017 он. 29 дахь тал.

<p>✚ Ерөнхийлөгчийн санал болгосноор Сайд нарын зөвлөлийн дарга (ерөнхий сайд), Улсын Прокурорыг томилж, Улсын Дээд шүүхийн даргыг сонгох, өөрчлөх;</p> <p>✚ Эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн 5 жилийн болон хэтийн төлөвлөгөөний үндсэн чиглэл (концепци)-ийг батлах.</p>	<p>тэдгээрийн бие даасан байдал, бүрэн эрхийг хамгаалах;</p> <p>✚ Эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн жилийн төлөвлөгөө, улсын төсөв, тэдгээрийн гүйцэтгэлийн тайланг хэлэлцэж батлах;</p> <p>✚ Үндсэн хуулийн хяналтын хорооны дүгнэлтийг үндэслэн Үндсэн хуульд нийцээгүй Улсын Дээд шүүхийн дарга, тэргүүлэгчид, Ардын хянан шалгах хороо, Улсын прокурор, яам, агентлаг, аймаг, хотын Ардын Хурлын тогтоол, шийдвэрийг хүчингүй болгох;</p> <p>✚ Улсын Бага Хуралд ажлаа хариуцан тайлагнадаг байгууллагуудын ажлын тайланг хэлэлцэн, гүйцэтгэлийг Засгийн газар хангаж байх чигээр бүрэн эрхийг өргөтгөн тогтоох;</p> <p>✚ Олон улсын гэрээг соёрхон батлах, цуцлах;</p> <p>✚ Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурал шаардлагатай гэж үзвэл Бага Хуралд бусад эрх олгож болно.</p>
--	--

Гэвч 1992 оны Үндсэн хуулийн төслийг хэлэлцэх үед Монгол Улсын хууль тогтоох байгууллагыг хоёр шатлалтай байх асуудлаар санал хураалт явуулсан боловч олонхийн дэмжлэг аваагүйн улмаас хууль тогтоох байгууллагын зохион байгуулалтын хэлбэрийн хувьд нэг танхимтай байнгын ажиллагаатай парламенттай байх хувилбарыг сонгожээ.

II. ХОЁР ШАТЛАЛТ НЭГ ТАНХИМТАЙ ПАРЛАМЕНТЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЖИШИГ, ЭРХ ҮҮРГИЙН ХУВААРИЛАЛТ: БНХАУ

Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурал нь БНХАУ-ын төрийн эрх барих дээд байгууллага мөн. БНХАУ-ын хууль тогтоох байгууллага нь:

- **Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурал** (байнгын бус үйл ажиллагаатай);
- **Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурлын Байнгын Хороо** (байнгын ажиллагаатай хууль тогтоох байгууллага бөгөөд Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурал өөрийн бүрэлдэхүүнээс сонгож байгуулна) гэсэн хоёр шатлалтай байна.

АТИХ нь аймаг, өөртөө засах орон (автономит улс), Төв засгийн газарт шууд харьяалагддаг мужийн Иргэдийн Хурал, Ардын чөлөөлөх арми, Хонг-Конг¹⁹ болон Тайванийн сонгуулийн зөвлөлтэй зөвшилцсөний дагуу байгуулагдах ба нийт 35 сонгуулийн тойргоос хуулийн дагуу сонгогдсон төлөөлөгчдөөс бүрдэнэ. Хурлын бүрэн эрхийн хугацаа 5 жил байна.

Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурал нь Байнгын хороо²⁰ /цаашид АТИХ-ын Байнгын хороо гэх/ -ны зарлан хуралдуулснаар **жилд 1 удаа** хуралдана. Байнгын хороо шаардлагатай гэж үзсэн бол, эсхүл АТИХ-ын төлөөлөгчдийн 1/5 -ээс доошгүйн санаачилснаар АТИХ-ын хуралдааныг нэн даруй хуралдуулж болно.

Даргын зөвлөл нь АТИХ-ын Байнгын Хорооны дарга, дэд дарга болон Ерөнхий нарийн бичгийн даргаас бүрдэнэ. Даргын Зөвлөл нь АТИХ-ын Байнгын хорооны өдөр тутмын ажлыг тохируулна.

¹⁹ БНХАУ-ын засаг захиргааны тусгай бүс.

²⁰ Standing Committee of National People's Congress буюу АТИХ-ын Байнгын хороо нь байнгын ажиллагаатай хууль тогтоох байгууллага юм.

Улсын Бага Хурлын, эсхүл Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурлын төлөөлөгчдийн 1/5-ээс дээшгийн санаачилсан Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийг Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурлын бүх төлөөлөгчдийн 2/3-ын саналаар батална. Хууль тогтоомжийг Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурлын бүх төлөөлөгчдийн 1/2 саналаар батална.

АТИХ болон АТИХ-ын Байнгын хорооны эрх, үүргийн хуваарилалт

АТИХ болон түүний байнгын ажиллагаатай хууль тогтоох байгууллага болох Байнгын хорооны бүрэн эрхийн ялгааг доорх хүснэгтэд харуулав.

БНХАУ-ын парламентын хоёр шатлалын бүрэн эрхийн ялгаа	
Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурлын бүрэн эрх:	АТИХ-ын Байнгын хорооны бүрэн эрх:
<ul style="list-style-type: none"> ✚ Үндсэн хуульд өөрчлөлт оруулах; ✚ Үндсэн хуулийн хэрэгжилтэд хяналт тавих; ✚ эрүү, иргэний хэрэг, төрийн байгууллага, бусад асуудалтай холбоотой хууль батлах, өөрчлөх; ✚ БНХАУ-ын Дарга, дэд Даргыг сонгоно; ✚ БНХАУ-ын Даргын санал болгосноор Ерөнхий сайдийг сонгоно. Ерөнхий сайдын санал болгосноор Ерөнхий сайдын орлогч, төрийн зөвлөхүүд, сайд нар, Ерөнхий аудитор, Төрийн зөвлөлийн Ерөнхий нарийн бичгийн даргыг сонгоно; ✚ Цэргийн төв хорооны Дарга, бусад гишүүдийг сонгоно; ✚ Ардын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгч, Ардын прокурорын ерөнхий газрын Ерөнхий прокурорыг сонгоно; ✚ үндэсний эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн төлөвлөгөө ба түүний хэрэгжилтийн тайланг хэлэлцэж, батлана; ✚ улсын төсөв, төсвийн гүйцэтгэлийг хэлэлцэж, батлана; ✚ АТИХ-ын Байнгын хорооны хууль зөрчсөн шийдвэрийг өөрчлөх, хүчингүй болгох; ✚ Төв Засгийн газарт шууд хамаарах аймаг, автономит муж, хот байгуулсныг батлах; ✚ засаг захиргааны тусгай бүс байгуулах, түүний удирдлагын тогтолцоог батлах; ✚ дайн ба энхийн асуудлыг шийдвэрлэх; ✚ Төрийн эрх мэдлийн дээд байгууллагын хэрэгжүүлдэг бусад эрх мэдлийг хэрэгжүүлнэ. <p>Албан тушаалтныг албан үүргээс нь эгүүлэн татах, эсхүл огцруулах бүрэн эрх:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✚ БНХАУ-ын Дарга, дэд дарга; ✚ Ерөнхий сайд, Ерөнхий сайдын 	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Үндсэн хуулийг тайлбарлах, Үндсэн хуулийн хэрэгжилтэд хяналт тавих; ✚ АТИХ-аас тогтоохоос бусад хууль тогтоомжийг батлах, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах; ✚ АТИХ-ын чөлөөт цагт тэдний баталсан хууль тогтоомжид хэсэгчилсэн нөхөлт, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах ба ингэхдээ тухайн хууль тогтоомжийн суурь зарчмыг зөрчиж болохгүй; ✚ хууль тогтоомжийг тайлбарлах; ✚ АТИХ-ын чөлөөт цагт үндэсний эдийн засаг нийгмийн хөгжлийн төлөвлөгөө, улсын төсвийг хэрэгжүүлэх явцад хийх шаардлагатай нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг хянан үзэж батлах; ✚ АТИХ-аас удирдлага нь томилогддог байгуулын ажлыг хянах; ✚ Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомжийг зөрчсөн Засгийн газрын тогтоол шийдвэр, захиргааны байгууллагын дүрэм, журмыг хүчингүй болгох; ✚ ЗЗНДН-ийн удирдлагын Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомжтой зөрчилдсөн шийдвэр, журмыг хүчингүй болгох; ✚ АТИХ-ын чөлөөт цагт Ерөнхий сайдын нэр дэвшүүлсэн сайд нар, эсхүл Ерөнхий аудитор, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын даргыг сонгох; ✚ Дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн санал болгосноор Дээд шүүхийн дэд дарга, шүүгчдийг томилж, чөлөөлөх; ✚ Ерөнхий прокурорын саналыг үндэслэн Ерөнхий прокурорын орлогч болон ахлах прокуроруудыг томилж, чөлөөлөх; ✚ гадаад суух бүрэн эрхт төлөөлөгчийг томилох, эгүүлэн татах; ✚ гадаад улстай байгуулсан гэрээ, чухал хэлэлцээрийг батлах, хүчингүй болгохыг тогтоох; ✚ цэргийн болон дипломат албан хаагчдын цол, зэрэг дэв, бусад тусгай албаны төрөл, зэрэг дэвийн журам тогтоох; ✚ төрийн одон, медаль, хүндэт цолны төрлийг тогтоох, олгох;

<p>орлогч, Төрийн зөвлөлийн гишүүд, яамд болон хороодын сайд нар, Ерөнхий Аудитор, Төрийн зөвлөлийн Ерөнхий нарийн бичгийн дарга;</p> <p>✚ Цэргийн төв хорооны дарга, бусад хороодын дарга;</p> <p>✚ Ардын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгч;</p> <p>✚ Ардын дээд прокурорын Ерөнхий прокурор.²¹</p>	<p>✚ уучлал үзүүлэх;</p> <p>✚ дайны байдал зарлах;</p> <p>✚ ерөнхий дайчилгаа болон хэсэгчилсэн дайчилгаа тогтоох;</p> <p>✚ онц байдал зарлах;</p> <p>✚ АТИХ-аас олгосон бусад бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ.</p>
--	--

2.1. Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурлын бүрэн эрх, чиг үүрэг

Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, түүний хэрэгжилтийг хангах:

Зөвхөн АТИХ Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах эрхтэй. Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийг АТИХ-ын Байнгын Хороо, эсхүл АТИХ-ын төлөөлөгчдийн 1/5, эсхүл олонхи санаачлах бөгөөд бүх төлөөлөгчдийн 2/3-ын саналаар батлана.

БНХАУ-ын Үндсэн хуулийг 1954 онд анхны АТИХ-аас баталсан бөгөөд 1982 онд бүрэн шинэчилсэн гэж үздэг. Одоогийн Үндсэн хуулийг нь хүчин төгөлдөр болсноос хойш нэг удаа институцийн шинжтэй²² нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан байна. Үүнээс хойш АТИХ 1988, 1993, 1999 болон 2004 онд нийт дөрвөн удаа Үндсэн хуульд зарим нэмэлт оруулсан.

АТИХ нь Үндсэн хуулийн нэр хүндийг хамгаалах, хэрэгжүүлэх баталгааг хангах болон хэрэгжилтэд хяналт тавих бүрэн эрхтэй.

Эрүүгийн гэмт хэрэг, иргэний хэрэг, төрийн байгууллага болон бусад асуудлаарх суурь хуулиудыг батлах, түүнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах эрхийн хүрээнд:

- Эрүүгийн хууль;
- Эрүүгийн байцаан шийтгэх хууль;
- АТИХ-ын тухай хууль;
- Төрийн зөвлөлийн тухай хууль (Засгийн газрын тухай хууль);
- Орон нутгийн Төлөөлөгчдийн хурал болон нутгийн засаг захиргааны тухай хууль (Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хууль);
- Шүүхийн тухай хууль;
- Прокурорын тухай хууль;
- Үндэсний цөөнхийн автономит байдлын тухай хууль;
- Сонгуулийн тухай хууль;
- АТИХ болон Орон нутгийн хурлын Төлөөлөгчийн тухай хуулийг батална.

²¹Энэхүү судалгааны 3 дугаар хэсэгт АТИХ болон Байнгын Хороон бүрэн эрхийг Үндсэн хуульд заасан эхээр нь оруулсан болно.

²²Revision - The action of revising. A revised edition or form of something. To re-examine the entire law and to make changes or alterations in the law.

Мөн Гэрлэлтийн тухай хууль, Иргэний харьяалалын тухай хууль, Засаг захиргааны тусгай бүс болох Хонг Конгийн суурь хууль²³, Засаг захиргааны тусгай бүс болох Макаогийн суурь хуулийг батална.

Төрийн төв байгууллагуудын гишүүдийг сонгох болон томилох бүрэн эрхийн хүрээнд:

АТИХ нь АТИХ-ын Дарга, дэд дарга, Нарийн бичгийн дарга болон Байнгын Хорооны бусад гишүүд, БНХАУ-ын Дарга, дэд даргыг **сонгоно**. БНХАУ-ын Даргын санал болгосноор:

- ❖ Ерөнхий сайд, Ерөнхий сайдын орлогчид;
- ❖ Төрийн зөвлөлийн зөвлөхүүд, яамд болон хороодын сайд нар;
- ❖ Төв банкны захирал;
- ❖ Ерөнхий Аудитор;
- ❖ Ерөнхий сайдын санал болгосноор Төрийн зөвлөлийн Ерөнхий нарийн бичгийн даргыг томилно.

Мөн Цэргийн төв хорооны даргыг сонгох, Цэргийн төв хорооны даргын санал болгосноор бусад гишүүдийг томилох эрхтэй. Мөн Ардын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгч, Ардын дээд прокурорын Ерөнхий прокурорыг сонгоно. АТИХ дээр дурьдсан албан тушаалтнуудыг ямар ч үед албан тушаалаас нь огцруулах эрхтэй.

Улсын чухал ач холбогдол бүхий асуудлыг тодорхойлох:

Улсын чухал ач холбогдол бүхий асуудал гэдэгт дараахь асуудлууд хамаарна:

- Үндэсний нийгэм, эдийн засгийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тайланг хянан шалгах болон батлах;
- Төв болон орон нутгийн төсөв, түүний хэрэгжилтийн тайланг хянах болон төв төсвийн хэрэгжилтийн тайлан (төсвийн гүйцэтгэл) батлах;
- Төв Засгийн газрын шууд удирдлага доорхи муж (тойрог) болон өөртөө засах орон, аймгуудыг үүсгэн байгуулах шийдвэрийг батлах;
- Засаг захиргааны тусгай бүсийг хаана байгуулах, тэнд ямар тогтолцоо бий болгохыг шийдэх;
- Дайны болон энх тайвны асуудлыг шийдвэрлэнэ.

Хонг Конг, Макао зэрэг засаг захиргааны тусгай бүс байгуулах болон орон нутгийг түшиглэн бий болгох томоохон төслүүдийн шийдвэрийг АТИХ гаргана.

а) Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурлын хуралдаан

Хуралдааныг зарлан хуралдуулах:

АТИХ нь АТИХ-ын Байнгын Хороо (Манайхаар Улсын Бага Хурал)-ны зарласнаар жилийн эхний хагаст хуралдана. АТИХ-ын Анхдугаар хуралдааныг төлөөлөгчдийн сонгууль дууссаны дараа 2 сарын дотор өмнөх АТИХ-ын Байнгын Хороо зарлан хуралдуулна. АТИХ-ын нийт гишүүдийн ихэнх нь, эсхүл 2/3 нь ирээгүй бол хуралдааныг хүчин төгөлдөр бус гэж үзнэ.

Хуралдааны хэлбэрүүд: АТИХ-ын чуулганы хугацаанд:

²³<http://www.basiclaw.gov.hk/en/basiclawtext/>

- ❖ Чуулганы нэгдсэн хуралдаан;
- ❖ Төлөөлөгчдийн хуралдаан гэсэн хэлбэрээр хуралдааныг зохион байгуулна.

Нэгдсэн чуулганы гол зорилго нь:

- ❖ АТИХ-ын Байнгын Хороо, Төрийн зөвлөл, Дээд шүүх болон дээд прокурорын ажлын тайланг сонсох;
- ❖ Үндэсний эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн төлөвлөгөө²⁴-ний хэрэгжилтийн тайлан болон Үндэсний эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн төлөвлөгөөний төслийг сонсох;
- ❖ Төв болон орон нутгийн төсвийн гүйцэтгэл болон Төв болон орон нутгийн төсвийн төлөвлөгөөний төслийг сонсох;
- ❖ Хуралдаанаар хэлэлцүүлэхээр хуулийн төсөл өргөн барьсан субъектийн мэдээллийг сонсох;
- ❖ Хуулийн төсөлд санал өгөх;
- ❖ Төв Засгийн газрын яам, агентлагийн боловсон хүчнийг сонгох, томилох, чөлөөлөх.

Төлөөлөгчдийн хурал нь дараахь хоёр төрөлтэй:

- Нэгдсэн хуралдаан;
- Ажлын хэсгийн хуралдаан.

Нэгдсэн хуралдааны гол үүрэг нь хуралдаанаар хэлэлцэх хуулийн төсөл болон тайланг магадлан үзэх, батлахад оршино.

Хуулийн төсөл өргөн барих: АТИХ-ын хурлын тэргүүлэгчид, АТИХ-ын Байнгын хороо, тусгай хороод, Төрийн зөвлөл, Цэргийн төв комисс, Дээд шүүх, эсхүл Дээд прокуророос өөрийн эрх мэдлийн хүрээнд хуулийн төсөл өргөн барина. Хурлын Тэргүүлэгчид хуулийн төслийг чуулганы хуралдаанаар хэлэлцэх эсэхийг шийдвэрлэнэ. Эсхүл тухайн хуулийн төслийг тусгай хороогоор оруулсаны дараа чуулганы хуралдааны хэлэлцэх асуудлын дараалалд оруулах шийдвэр гаргана.

Ажлын тайланг хянан шалгах: Жил бүрийн АТИХ-ын чуулганы хуралдааны үед АТИХ-ын Байнгын хороо, Төрийн зөвлөл, Ардын дээд шүүх, Ардын дээд прокурорын ажлын тайланг хэлэлцүүлэхээр танилцуулна. Ийнхүү төлөөлөгчдийн хуралдаанаар байгууллагуудын ажлын тайланг хэлэлцсэний дараа холбогдох шийдвэр гаргана.

Хуулийн төсөл хэлэлцэх: Чуулганы нэгдсэн хуралдааны анхны хэлэлцүүлэгт тухайн хуулийн төсөл санаачлагч төслөө танилцуулна. Дараа нь тусгай хорооны болон төлөөлөгчдийн хурлаар төслийг хэлэлцүүлж, дүгнэлт гаргана.

Төлөөлөгчид болон тусгай хороодын гаргасан саналд үндэслэн Хуулийн хороо²⁵ нь төслийн нэгдсэн хэлэлцүүлгийг хийх ба хэлэлцүүлгийн үр дүнгийн тайлан болон сайжруулсан хуулийн төслийг Хурлын тэргүүлэгчид өргөн барина. Тэргүүлэгч хуулийн төслийг хянаж, зөвшөөрсний дараа хянагдсан

²⁴ plan for national economic and social development

http://www.npc.gov.cn/englishnpc/Organization/2007-11/15/content_1373014.htm

²⁵ Law committee

хуулийн төслийг хэвлэж, хуралдаан болон нэгдсэн хуралдаанд санал авахаар тараана.

Улсын төлөвлөгөө, төсвийн хяналт: АТИХ-ын чуулган эхлэхээс нэг сарын өмнө Төрийн зөвлөлийн эрх бүхий яам, агентлагууд нь АТИХ-ын Санхүү, эдийн засгийн хороо болон бусад шаардлагатай тусгай хороодод Санхүү, эдийн засгийн хорооны урьдчилсан шалгалтанд зориулан үндэсний эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн шинэ төлөвлөгөө ²⁶, төсвийн төсөл болон өмнөх оны төсвийн төвлөрсөн ба орон нутгийн төсвийн гүйцэтгэлтэй холбоотой товч мэдээлэл хийнэ.

АТИХ-ын чуулганы үеэр Төрийн зөвлөл эдгээр тайлангуудыг чуулганд өргөн барьж, үндэсний эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн төлөвлөгөөний төслийн гол зорилтууд, Төсвийн орлогын тайлан, зарлагууд, төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан зэргийг төлөөлөгч болон Санхүү, эдийн засгийн хороо, бусад тусгай хороодод зориулан хэвлэн тараана.

Санхүү эдийн засгийн хороо нь төлөөлөгчид болон тусгай хороодын саналд үндэслэн үндэсний эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн шинэ төлөвлөгөө, өнгөрсөн болон шинээр төлөвлөгдсөн орон нутгийн болон төвлөрсөн төсвийн гүйцэтгэл зэргийг хянаж, хяналтын тайлан гарган Чуулганы тэргүүлэгчдэд танилцуулна.

Тэргүүлэгчдийн зүгээс хянаж, зөвшөөрсөний дараа, тайлангуудыг хэвлэн чуулганд тараана. Нэгдсэн чуулган дээр төсвийн шинэ төлөвлөгөө ба төсвийн төслийг, мөн хуучин төлөвлөгөө ба төсвийн гүйцэтгэлийг хэлэлцэн санал хураана. АТИХ улсын нэгдсэн төсөв, төлөвлөгөөг баталсаны дараа гүйцэтгэлийн үед дээрх бичиг баримтуудад хэсэгчилсэн өөрчлөлт болон нэмэлт оруулах шаардлага гарсан тохиолдолд уг өөрчлөлтийг Төрийн зөвлөл нь Байнгын хороонд өргөн барьж батлуулна.

Хуулийн төсөлд санал хураах: Хуулийн төслийн санал хураалтыг АТИХ-ын нэгдсэн хуралдаанаар явуулж, төлөөлөгчдийн олонхийн саналаар батална. Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийг төлөөлөгчдийн 2/3-ын саналаар батална. Санал хураалтын дүнг чуулганы дарга зарлана. Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа хуулийг БНХАУ-ын Даргын зарлигаар зарлан, хуулийг нийтэлнэ²⁷. Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлт батлагдсан тохиолдолд АТИХ-ын чуулганы тэргүүлэгчид зарлан, нийтэлнэ.

АТИХ-ын чуулганы үеэр хуулийн төслийн санал хураалтыг нууцаар, гар өргөж, эсхүл өөр арга замаар явуулах эсэхийг чуулганы тэргүүлэгчид шийднэ. Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал хураалтыг заавал нууцаар явуулна.

²⁶the new plan for national economic and social development.

²⁷ Promulgated. Эрх зүйн тайлбар тольд дурьдсанаар: Хуулийг нийтлэх (promulgation) – хуулийг тодорхой хэвлэлд нийтлэх замаар бүх нийтийн сонорт хүргэх. Хууль нийтлэхийг албан ёсны ба албан ёсны бус гэж ангилна. Албан ёсоор хуулийг нийтлэх нь хууль тогтоох үйл ажиллагааны бие даасан үе шат бөгөөд батлагдсан хуулийн албан ёсны эх бичвэрийг буй болгох ба түүнийг хүчин төгөлдөр болгох цаг үеийг тодорхойлоход зайлшгүй чухал... Нарангэрэл.С. Эрх зүйн эх толь бичиг. Анхны хэвлэл, 2007 он. 544 дэх тал.

Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурлын хянан шалгах, эгүүлэн татах бүрэн эрх

Асуулга: АТИХ-ын чуулганы үеэр нэг төлөөлөгч, эсхүл 30 буюу түүнээс дээш тооны төлөөлөгчид хамтран Төрийн зөвлөл, яамд, Ардын дээд шүүх, Ардын дээд прокуророос бичгээр асуулга тавьж болно. Чуулганы тэргүүлэгчид асуулга хүлээж авсан эрх бүхий албан тушаалтныг тэргүүлэгчдийн хурал, эсхүл холбогдох тусгай хороодын хуралд оролцон, амаар тодруулга, хариулт өгөхийг шаардаж болно. Уг асуулгыг тавьсан төлөөлөгч болон төлөөлөл хариултыг хангалтгүй гэж үзвэл тэргүүлэгчдийн зөвшөөрснөөр нэмэлт хариулт шаардах эрхтэй.

Тусгай асуудлаар магадлан шалгах (Inquiry²⁸ into specific questions): Чуулганы тэргүүлэгчид, гурав болон түүнээс дээш тооны төлөөлөгч, эсхүл төлөөлөгчдийн 1/10 болон түүнээс дээш тооны төлөөлөгчид хамтран тодорхой асуудлаар магадлан шалгах түр хороо байгуулах санал гаргаж болно. Чуулганы тэргүүлэгчид нь ийм саналыг нэгдсэн хуралдаанд танилцуулж батлуулна.

Магадлан шалгах түр хороо нь дарга болон тодорхой тооны дэд дарга, гишүүдээс бүрдэнэ. Мөрдөн шалгах хороонд ажиллах хүмүүсийг тэргүүлэгчид төлөөлөгчдийн дундаас нэр дэвшүүлж, нэгдсэн хуралдаанаар батална.

Тусгай асуудлаар магадлан шалгах хороодын хяналт шалгалтын үеэр Засгийн газрын холбогдох бүх байгууллагууд, бусад хуулийн этгээд болон иргэд шаардлагатай бүх мэдээллийг гаргаж өгөх үүрэг хүлээнэ. Хороо хяналт шалгалтын тайлан гаргаж АТИХ-д өргөн барина. АТИХ тайлангийн үр дүнд үндэслэн шийдвэр гаргана. Хэрэв АТИХ-ын чуулганы чөлөөт цагт тус хороо ажилласан бол АТИХ-ын Байнгын хороонд эдгээр тайлангуудыг хүлээн авч шийдвэр гаргах эрх өгч болно. Энэ тохиолдолд Байнгын хороо АТИХ-ын дараагийн ээлжит чуулганы үеэр уг хорооны шалгалтын тайланг үндэслэн гаргасан шийдвэрээ АТИХ-д тайлагнана.

Эгүүлэн татах эрх: АТИХ-ын хуралдааны үеэр Тэргүүлэгчид, эсхүл гурав болон түүнээс дээш төлөөлөгч, эсхүл нийт төлөөлөгчдийн 1/10, эсхүл нийт төлөөлөгчдийн олонхи нь хамтран эгүүлэн татахтай холбоотой дараахь санал гаргаж болно. Үүнд:

- ❖ АТИХ-ын Байнгын хорооны гишүүнийг эгүүлэн татах;
- ❖ БНХАУ-ын Дарга, эсхүл дэд Даргыг эгүүлэн татах;
- ❖ Төрийн зөвлөлийн гишүүдийг эгүүлэн татах;
- ❖ Цэргийн төв хорооны гишүүдийг эгүүлэн татах;
- ❖ Ардын дээд шүүх ерөнхий шүүгч, эсхүл Ардын дээд прокурорын ерөнхий прокурорыг эгүүлэн татах санал гаргаж болно.

Эгүүлэн татах саналыг Тэргүүлэгчид бүх төлөөлөгчид танилцуулах бөгөөд нэгдсэн чуулганы хуралдаанаар хэлэлцэж санал хураана. Эгүүлэн татах саналыг Тэргүүлэгчид гаргасан тохиолдолд нэгдсэн хуралдаанаар

²⁸ Парламентын хяналт (Oversight)-ыг хэрэгжүүлэх нэг арга хэрэгсэл нь “investigation”, “inquiry” буюу парламентын мөрдөн шалгах эрх бөгөөд энэхүү судалгаанд АТИХ-ын хяналтыг хэрэгжүүлэх гол арга хэрэгсэл болох “Inquiry into specific questions” буюу тусгай асуудлаар мөрдөн шалгах эрхийг “**магадлан шалгах**” гэж орчуулсан болно.

зөвшөөрвөл магадлан шалгах хороогоор оруулах бөгөөд магадлан шалгах хорооны тайланг үндэслэн АТИХ хуралдаанаараа хэлэлцэн шийдвэр гаргана.

2.2. АТИХ-ын Байнгын Хорооны бүрэн эрх, чиг үүрэг

АТИХ-ын Байнгын хороо нь Ардын Төлөөлөгчийн Их Хурлын байнгын үйл ажиллагаатай хууль тогтоох байгууллага юм. Монгол Улсын хууль тогтоох байгууллагын түүхтэй жишвэл Улсын Бага Хуралтай ижил эрх зүйн байдалтай байна.

АТИХ-ын Байнгын хороо нь Дарга, дэд дарга, ерөнхий нарийн бичгийн дарга болон бусад гишүүдээс бүрдэнэ. Байнгын хорооны бүрэлдэхүүн нь АТИХ-ын нийт төлөөлөгчид дундаас 5 жилийн хугацаатай сонгогдоно. Байнгын хорооны бүрэн эрх АТИХ-аас шинэ Байнгын хороо сонгогдох хүртэл үргэлжилнэ. Одоогийн буюу 11 дэх АТИХ-ын Байнгын хороо 175 гишүүнтэй.

АТИХ-ын Байнгын хорооны дарга болон дэд даргаар ажиллах хугацаа хоёр жилээс илүүгүй байх бөгөөд Байнгын хорооны дарга нь Байнгын хорооны ажлыг шууд удирдана. Дэд дарга болон Ерөнхий нарийн бичгийн дарга нь Байнгын хорооны даргын ажилд дэмжлэг үзүүлэн ажиллана. Дарга, дэд дарга болон Ерөнхий нарийн бичгийн дарга нь “Даргын зөвлөл”-ийг бүрдүүлэх бөгөөд Байнгын хорооны өдөр тутмын ажлыг удирдан зохион байгуулна. АТИХ-ын Байнгын хороо нь ердийн үедээ хоёр сар тутамд нэг удаа хуралдана. Тусгай шаардлага гарсан үед ээлжит бус хурал зарлаж болно.

Байнгын хороо нь АТИХ-ын өмнө хариуцлага хүлээх бөгөөд ажлаа хариуцан тайлагнана. Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурал нь Байнгын хорооны зохисгүй шийдвэрийг өөрчлөх, эсхүл хүчингүй болгох, Байнгын Хорооны гишүүдийг албан үүргээс нь огцруулах бүрэн эрхтэй.

Хууль тогтоох бүрэн эрх: БНХАУ-ын хууль тогтоох эрх мэдлийг АТИХ болон Байнгын хороо хамтран хэрэгжүүлнэ. Байнгын хороо нь АТИХ-аас батлах болон нэмэлт, өөрчлөлт оруулахаас бусад хуулийг баталж, нэмэлт, өөрчлөлт оруулна. АТИХ-ын хуралдааны чөлөөт цагт Байнгын хороо нь батлагдсан хуулиудад хэсэгчилсэн нэмэлт (partially supplement) болон өөрчлөлт (amend) оруулах бөгөөд эдгээр нь хуулийн суурь зарчмуудыг зөрчөөгүй байх ёстой. Байнгын хороо нь Үндсэн хууль болон бусад хуулийг тайлбарлана.

Хяналтын бүрэн эрх: АТИХ-ын Байнгын хороо нь Үндсэн хуулийн хэрэгжилтэд хяналт тавих бүрэн эрхтэй. Энэ ажлын хүрээнд Төрийн зөвлөл (Засгийн газар), Цэргийн төв хороо, дээд шүүх, дээд прокурорын ажилд хяналт тавина. АТИХ-ын Байнгын хороо нь хяналтын бүрэн эрхийнхээ хүрээнд Үндсэн хууль болон бусад хууль тогтоомж зөрчсөн Засгийн газрын тогтоол, шийдвэр, захиргааны журмыг өөрчлөх, Үндсэн хууль, холбогдох хууль тогтоомж, захиргааны журам зөрчсөн орон нутаг, өөртөө засах орон болон Төв Засгийн газрын шууд удирдлагад байдаг мужийн төрийн захиргааны байгууллагын шийдвэрийг хүчингүй болгоно.

Байнгын хорооны хяналт тавих үндсэн хэлбэр:

- ❖ Засгийн газар, Яам, Ардын дээд шүүх болон Ардын дээд прокурорын ажлын тайланг шалгах болон сонсох;
- ❖ хууль тогтоомжийн биелэлтийг хянан шалгах;
- ❖ Засгийн газрын захиргааны журам, орон нутгийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын зохицуулах шинжтэй баримт бичиг, өөртөө засах орны (автономит) журмыг хянан үзэх.

Түүнчлэн Байнгын хороо нь Төрийн зөвлөл, Ардын дээд шүүх, Ардын прокурорын үйл ажиллагаанд хяналт тавих бүрэн эрхийнхээ хүрээнд тусгай асуудлаар шийдвэр гаргахаар мөрдөн шалгах эрхтэй.

Улсын томоохон асуудлаар шийдвэр гаргах бүрэн эрх: АТИХ-ын чуулганы чөлөөт цагт үндэсний эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн төлөвлөгөөнд хэсэгчилсэн засвар хийх, эсхүл төв төсвийг хэрэгжүүлэх явцад шаардлагатай нэмэлт хийнэ.

Байнгын хороо дараахь асуудлыг шийдвэрлэнэ:

- ❖ Гадаад улстай байгуулсан чухал гэрээ, хэлэлцээрийг соёрхон батлах, эсхүл хүчингүй болгох эсэх асуудал;
- ❖ Цэргийн болон дипломат ажилтны зэрэг дэв, цол хэргэмийн тогтолцоо болон мэргэжлийн зэрэг дэвийн тогтолцоонд өөрчлөлт оруулах эсэх;
- ❖ Төрийн одон медаль болон хүндэт цол хэргэм олгохтой холбоотой асуудал;
- ❖ Тусгай өршөөл үзүүлэх;
- ❖ Ерөнхий болон хэсэгчилсэн дайчилгаа зарлах;
- ❖ Онц байдал зарлах.

АТИХ-ын чөлөөт цагт БНХАУ-ын нутаг дэвсгэрт зэвсэгт халдлага гарсан үед дайны байдал зарлах эсэх, эсхүл терроризмын эсрэг олон улсын гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлэх тухай шийдвэрийг Байнгын хороо гаргана.

Төрийн байгууллагуудын албан хаагчдыг томилж, чөлөөлөх бүрэн эрх:

АТИХ-ын чөлөөт цагт Байнгын хороо нь Ерөнхий сайдын саналыг үндэслэн яамд, эсхүл хороодын сайд нар, Ерөнхий Аудитор болон Төрийн зөвлөлийн Ерөнхий нарийн бичгийн даргыг томилно.

Мөн Цэргийн Төв Хорооны даргын саналыг үндэслэн бусад гишүүдийг нь томилох; Ардын дээд шүүхийн дэд ерөнхийлөгч болон шүүгчид, Шүүхийн хорооны гишүүд, Дээд шүүхийн Ерөнхийлөгчийн зөвлөмжийг үндэслэн Цэргийн шүүхийн ерөнхийлөгч томилж, чөлөөлнө.

Ардын дээд прокурорын Ерөнхий прокурорын зөвлөмжийг үндэслэн Цэргийн прокурорын ахлах прокурор, Прокурорын хорооны гишүүд, Ардын дээд прокурорын прокурорууд болон ерөнхий прокурорын орлогчийг томилж, чөлөөлнө.

Аймаг, өөртөө засах орон (автономит эрхтэй) болон Төв Засгийн газар шууд захирагддаг мужийн ахлах прокурорыг томилж, чөлөөлнө. Хилийн чанад дахь бүрэн эрхт төлөөлөгчийг томилох болон эгүүлэн татах эрхтэй.

а) АТИХ-ын Байнгын Хорооны хуралдаан

АТИХ-ын Байнгын хороо нь тэгш тоотой сар бүрийн сүүлээр хуралдана. Шаардлагатай үед Байнгын хорооны дарга ээлжит бус хурал зарлан хуралдуулж болно. Байнгын хорооны дарга өөрийгөө төлөөлүүлэн хуралдаан даргалуулахаар дэд даргад бүрэн эрхээ шилжүүлж болно.

Байнгын хорооны гишүүдийн олонхи нь хуралдаанд оролцсоноор хурлыг хүчинтэйд тооцно. Байнгын хороогоор хэлэлцэх асуудлын дарааллыг Даргын Зөвлөл боловсруулах бөгөөд Байнгын хорооны нэгдсэн хуралдаанаар батлана.

Хуралдааны төрөл: Байнгын хорооны хуралдааны үеэр:

- ✚ Нэгдсэн хуралдаан;
- ✚ Ажлын хэсгийн хурал;
- ✚ Хамтарсан хуралдаанууд хуралдана.

Нэгдсэн хуралдааныг Байнгын хорооны хэлэлцэх асуудлын хөтөлбөрт нийцүүлэн зохион байгуулна. Нэгдсэн хуралдаанаар хуулийн төсөлд холбогдох судалгаа мэдээлэл, баримт материалыг сонсох, тусгай асуудлаар Төрийн зөвлөл, Ардын дээд шүүх, Ардын дээд прокурорын тайланг сонсож, санал хураана.

Ажлын хэсгийн хурал нь голчлон хуулийн төсөл болон хуулийн төсөлтэй холбоотой тайлан мэдээллийг шалгах²⁹ чиглэлд явагдана. 10 дахь удаагийн АТИХ-ын Байнгын хороо нь хуулийн төслийг шалган судлах зургаан бүлэгт хуваагддаг.

Хамтарсан хуралдааныг голчлон ажлын хэсгийн хуралд үндэслэн зохион байгуулна. Хамтарсан хуралдаанаар хуулийн төсөлд хийсэн судалгаа, мэдээлэл, шалгалтын тайлангийн үр дүнгийн танилцуулгыг сонсох, хянан үзэх, мөн хуулийн төсөл санаачлагчдын ахлагчаас нэмэлт тайлбар авах болон хуулийн төсөлд холбогдох гол асуудлаар хэлэлцүүлэг явуулна.

Хуулийн төсөл өргөн барих: Даргын зөвлөл нь Байнгын хорооны эрх хэмжээний хүрээнд Байнгын хороогоор хэлэлцүүлэхээр хуулийн төсөл өргөн барьж болно. Төрийн зөвлөл, Цэргийн төв хороо, Ардын дээд шүүх, Ардын дээд прокурор болон АТИХ-ын тусгай хороод нь өөрийн бүрэн эрхэд хамаарах асуудлаар Байнгын хороонд хуулийн төсөл өргөн барьж болно.

Даргын зөвлөл нь хуулийн төслийг хэлэлцэх эсэхийг шийдвэрлүүлэхээр Байнгын хорооны нэгдсэн хуралдаанд оруулах, эсхүл Байнгын хорооны хуралдаанаар хуулийн төслийг хэлэлцэх эсэхийг шийдвэрлэхээс өмнө харьяалах тусгай хороогоор хэлэлцүүлж, тусгай хороо нь Байнгын хороонд тайлагнана.

Байнгын хорооны арав болон түүнээс дээш гишүүд хамтран Байнгын хорооны хамаарах асуудлаар хуулийн төсөл өргөн барьж болно. Гишүүдийн өргөн барьсан хуулийн төслийг Даргын зөвлөл хэлэлцэх эсэхийг шийдвэрлүүлэхээр Байнгын хорооны хуралдаанд оруулах, эсхүл Байнгын хорооны хуралдаанаар төслийг хэлэлцэх эсэхийг шийдвэрлэхээс өмнө холбогдох тусгай хороогоор хэлэлцүүлэх ба тусгай хороо нь Байнгын хороонд хэлэлцүүлгийн үр дүнг тайлагнана.

²⁹ examine

Хэрэв тухайн хуулийн төсөл Байнгын хороонд хамаарахааргүй бол хуулийн төсөл санаачлагчаас тайлбар авах, эсхүл Байнгын хороонд энэ талаар тайлагнана.

Хуулийн төслийг хэлэлцэх: Хуулийн төслөөр Байнгын хорооны хуралдаан дээр гурван удаагийн хэлэлцүүлэг явуулж, дараа нь санал хураана.

Анхны хэлэлцүүлэг: Анхны хэлэлцүүлгээр Байнгын хороо бүхэлдээ төсөл санаачлагчийн тайлбарыг сонсох ба ажлын хэсэг хуулийн төслийг хэлэлцүүлэгт бэлдсэн байна.

Хоёрдугаар хэлэлцүүлэг: Хоёр дахь хэлэлцүүлгээр Байнгын хороо бүхэлдээ тухайн хуулийн төслийг хууль зүйн техникийн хувьд болон агуулгын хувьд хянан үзсэн Хууль зүйн хорооны тайланг сонсоно. Улмаар дахин хянуулахаар ажлын хэсгийн хуралд шилжүүлнэ.

Гуравдугаар хэлэлцүүлэг: Гурав дахь хэлэлцүүлгээр Байнгын хорооны бүх гишүүд ажлын хэсгийн дахин ажилласан хуулийн төслийг Хууль зүйн хорооны хэлэлцүүлгээр хэлэлцүүлсэн үр дүнгийн талаарх тайланг сонсоно.

Байнгын хорооны хуралдаанаар хянан үзсэн хуулийн төслийг Хууль зүйн хороо Байнгын хорооны хянан үзсэний дагуу санал хураах эцсийн хувилбарт бэлтгэнэ.

Үүний дараа Даргын зөвлөл нэгдсэн хуралдаанаар санал хураах эсэхийг шийдэх бөгөөд Байнгын хороодийн нийт гишүүдийн энгийн олонхийн саналаар хуулийн төслийг батлана.

Гурван хэлэлцүүлгийн дараа тухайн төслийн маргаантай асуудал хэвээр байвал Даргын зөвлөлийн саналын дагуу хуулийн төсөлд санал хураахгүй байж болох бөгөөд хамтарсан хуралдаан болон нэгдсэн хуралдаанаар батлуулахаар санал болгож болно. Хэрэв нэгдсэн болон хамтарсан хуралдаанаар батлахаар бол дахин Хууль зүйн хороо болон бусад холбогдох тусгай хороодоор хэлэлцүүлж болно.

Байнгын хорооны хуралдаан дээр хуулийн төслийг хэлэлцэх үед бүх талууд ерөнхийдөө санал нэг байвал тухайн хуулийн төслийг Байнгын хорооны хуралдаанаар хоёр удаа хянан хэлэлцсэний дараа санал хурааж болно. Нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг холбогдох талууд ерөнхийдөө зөвшөөрч байвал Байнгын хорооны хуралдаанаар нэг удаа хянан хэлэлцсэний дараа санал хурааж болно.

Хэрэв тухайн төслийг Байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцэн батлахаас өмнө хуулийн төслийн үзэл баримтлал болон төсөлтэй холбоотой чухал асуудлуудаар хорооний гишүүд ихээхэн санал зөрүүтэйн улмаас 2 жилийн турш төслийг хойшлуулсан; эсхүл өмнөх санал хураалт хүчингүйд тооцогдсоны улмаас тухайн хуулийн төслийг 2 жилийн хугацаанд дахин хэлэлцэн батлуулахаар Байнгын хорооны хэлэлцэх асуудлын дараалалд оруулаагүй бол Байнгын хорооны Даргын зөвлөлийн мэдэгдлийн дагуу тухайн хуулийн төслийг хэлэлцэн батлах үйл явц дуусгавар болно. Байнгын хорооноос баталсан хуулийг БНХАУ-ын Даргын гарын үсэгтэй зарлигаар нийтэд зарлана.

III. БНХАУ БОЛОН ВЬЕТНАМ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН “ХУУЛЬ ТОГТООХ ЭРХ МЭДЭЛ” БҮЛГИЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ
³⁰(албан бус орчуулга)

<p align="center">БНХАУ-ын Үндсэн хуулийн зохицуулалт</p>	<p align="center">Социалист Бүгд Найрамдах Вьетнам Улсын Үндэсний Ассамблейн Үндсэн хуулийн зохицуулалт³¹ <i>1992 онд батлагдаж 2013 онд нэмэлт, өөрчлөлт орсон</i></p>
<p align="center">III БҮЛЭГ. ТӨРИЙН БҮТЭЦ Нэгдүгээр хэсэг. АРДЫН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ИХ ХУРАЛ</p> <p>57.Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улсын (цаашид БНХАУ гэх) Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурал (цаашид АТИХ гэх) бол төрийн эрх мэдлийн дээд байгууллага мөн. АТИХ-ын Байнгын хороо³² нь байнгын үйл ажиллагаатай байгууллага мөн.</p> <p>58.АТИХ болон Байнгын Хороо нь төрийн хууль тогтоох эрх мэдлийг хэрэгжүүлнэ.</p> <p>59.АТИХ нь муж, өөртөө засах орон, Төв Засгийн газарт шууд харьяалагдах мужууд болон засаг захиргааны тус бүсээс сонгогдсон төлөөлөгчид болон зэвсэгт хүчнээс сонгогдсон төлөөлөгчдөөс бүрдэнэ. Бүх цөөнх үндэстнүүд зохистой тооны төлөөлөгчтэй байх эрхтэй.</p> <p>АТИХ-ын төлөөлөгчдийн сонгуулийг АТИХ-ын Байнгын Хороо хариуцна. АТИХ-ын гишүүдийн тоо, тэдний сонгуулийн журмыг хуулиар тогтооно.</p> <p>60.Бүх Улсын АТИХ нь 5 жилийн хугацаатай сонгогдоно. Бүх Улсын АТИХ-ын бүрэн эрхийн хугацаа дуусахаас 2 сарын өмнө түүний Байнгын</p>	<p align="center">V БҮЛЭГ. ҮНДЭСНИЙ АССАМБЛЕЙ</p> <p>69.Үндэсний Ассамблей нь ард түмний төлөөллийн дээд байгууллага бөгөөд Социалист Бүгд Найрамдах Вьетнам Улсын төрийн эрх мэдлийн дээд байгууллага мөн.</p> <p>Үндэсний Ассамблей үндсэн хуулийн болон хууль тогтоох эрх мэдлийг хэрэгжүүлж, ач холбогдол бүхий үндэсний хэргийг шийдвэрлэх, Төрийн бүхий л үйл ажиллагаанд дээд хяналт тавина.</p> <p>70.Үндэсний Ассамблей дараахь эрх, үүрэгтэй:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Үндсэн хууль батлах, нэмэлт өөрчлөлт оруулах, бусад хууль батлах, нэмэлт өөрчлөлт оруулах; 2.Үндсэн хуульд нийцүүлэн хууль, Үндэсний Ассамблейн шийдвэрт дээд хяналт тавих, Ерөнхийлөгч, Үндэсний Ассамблейн Байнгын хороо³⁵, Засгийн газар, Улсын Дээд шүүх, Улсын Ерөнхий прокурор, Үндэсний сонгуулийн хороо, Төрийн Аудит болон Үндэсний Ассамблейгаас байгуулагддаг бусад байгууллагын тайланд хяналт шалгалт хийх; 3.Үндэсний нийгэм эдийн засгийн хөгжлийн бодлого, зорилт, зорилго, үүргийг шийдвэрлэх; 4.Үндэсний санхүүгийн болон мөнгөний бодлогын үндсийг шийдвэрлэх; татварын төрөл тогтоох, өөрчлөх, хүчингүй болгох; төв төсөв³⁶ болон орон нутгийн төсөв хоорондын орлого зарлагын бүлгийг тусгаарлан шийдвэрлэх; улсын өр, үндэсний өр³⁷ болон Засгийн газрын өрийн аюулгүйн хязгаарыг тогтоох; Улсын төсвийн төлөвлөлт болон Улсын төсвийн хуваарилалтыг

³⁰ Ц. Болормаа " Хоёр шатлал бүхий нэг танхимтай парламент: БНХАУ, БНСВУ-ын туршлага" Харьцуулсан судалгаа, 2017

³¹https://www.constituteproject.org/constitution/Socialist_Republic_of_Vietnam_2013?lang=en

³²Standing Committee of The National People's Congress буюу Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурлын “Байнгын хороо” нь хоёр шатлал бүхий нэг танхимтай парламентын байнгын ажиллагаатай, хууль тогтоох байгууллага бөгөөд БНМАУ-ын Улсын Бага Хуралтай ижил бүтэц юм.

³⁵ Standing Committee of the National Assembly

³⁶ Central budget

³⁷ National debt

хороо нь дараагийн АТИХ-ын төлөөлөгчдийг сонгох сонгуулийг явуулсан байна. Хэрэв сонгууль явуулж үл болох онц байдал үүссэн бол бүрэн эрх нь хэрэгжиж байгаа АТИХ-ын Байнгын хорооны 2/3-оос дээш гишүүдийн шийдвэрлэснээр сонгуулийг хойшлуулах ба ажиллаж байгаа АТИХ-ын бүрэн эрхийн хугацааг сунгана. Онц байдал дууссаны дараа 1 жилийн дотор дараагийн Бүх Улсын АТИХ-ын төлөөлөгчдийг сонгох сонгуулийг заавал явуулсан байна.

61.Бүх Улсын АТИХ-ын хуралдаан нь түүний Байнгын хорооны зарлан хуралдууснаар жилд 1 удаа хуралдана. АТИХ-ын Байнгын хороо шаардлагатай гэж үзсэн бол, эсхүл АТИХ-ын төлөөлөгчдийн 1/5-ээс дээшхи нь санал гаргасан бол АТИХ-ын хуралдааныг нэн даруй хуралдуулж болно. АТИХ нь эхний хуралдаанаараа өөрийн даргыг сонгоно.

62.АТИХ нь дараахь чиг үүрэг, бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ. Үүнд:

- 1.Үндсэн хуульд өөрчлөлт оруулах;
- 2.Үндсэн хуулийн хэрэгжилтэд хяналт тавих;
- 3.эрүү, иргэний хэрэг, төрийн байгууллага, бусад асуудалтай холбоотой хууль батлах, өөрчлөх;
- 4.БНХАУ-ын Дарга, дэд даргыг сонгоно;
- 5.БНХАУ-ын Даргын санал болгосноор Төрийн Зөвлөл³³-ийн Тэргүүн /*Ерөнхий сайд*/-ийг сонгоно. Төрийн Зөвлөлийн тэргүүний /*цаашид Ерөнхий сайд гэх*/ санал болгосноор Төрийн Зөвлөлийн тэргүүний орлогчид /*цаашид Ерөнхий сайдын орлогч гэх*/, Төрийн зөвлөхүүд, яамны, эсхүл хорооны сайд нар, Ерөнхий аудитор, Төрийн зөвлөлийн Ерөнхий нарийн бичгийн даргыг сонгоно;

шийдвэрлэх, Улсын төсвийн гүйцэтгэлийг батлах;

5.Үндэстний болон шашны талаар төрөөс баримтлах бодлогыг шийдвэрлэх;

6.Үндэсний Ассамблей, Засгийн газар, Улсын Ерөнхийлөгч, Ардын Шүүхүүд, Ардын Прокурорууд, Үндэсний Сонгуулийн Зөвлөл, Төрийн Аудит, орон нутгийн засаг захиргаа болон Үндэсний Ассамблейгээс байгуулагддаг бусад байгууллагын үйл ажиллагааг ерөнхий удирдлагаар хангах.

7.Улсын Ерөнхийлөгч болон дэд Ерөнхийлөгч, Үндэсний Ассамблейн дарга, Үндэсний Ассамблейн Байнгын Хорооны гишүүд болон дэд дарга, Ерөнхий сайд, Ардын дээд шүүхийн Ерөнхийлөгч, Ардын дээд прокурорын Дарга, Үндэсний сонгуулийн зөвлөлийн Ерөнхийлөгч, Төрийн Аудитын дарга болон Үндэсний Ассамблейгаас байгуулагддаг бусад байгууллагын дарга нарыг сонгох, албан үүргээс нь чөлөөлөх, албан тушаалаас нь огцруулах;

8.Ерөнхий сайдын орлогч, сайд нар болон Засгийн газрын бусад гишүүд, Ардын дээд шүүхийн шүүгчдийг томилох, албан үүргээс нь чөлөөлөх, албан тушаалаас нь огцруулах тухай саналыг зөвшөөрөх;

Батлан хамгаалах, Аюулгүйн Зөвлөл болон Үндэсний Сонгуулийн Зөвлөлийн гишүүдийн жагсаалтыг зөвшөөрөх.

Сонгуулийн дараа Улсын Ерөнхийлөгч, Үндэсний Ассамблейн дарга, Ерөнхий сайд, Ардын дээд шүүхийн Ерөнхийлөгч нь Эх орон, Ард түмэн, Үндсэн хуулийн өмнө үнэнч шудрага байхаа зарлан тангараг өргөх ёстой.

9.Үндэсний Ассамблейгаас сонгогдсон, эсхүл томилогдсон албан тушаалтанд итгэл үзүүлэхтэй холбоотой санал хураах.

10.Засгийн газрын яамд болон Засгийн газрын байгууллагуудын сайд нарын ангилал зэрэглэлийг тогтоох болон хориглох; хуульд заасан журмын дагуу хотуудын болон аймгуудийн хилийг шинээр байгуулах, нэгтгэх, хуваах, эсхүл тэгшлэх; засаг захиргаа-эдийн засгийн тусгай нэгж байгуулах, эсхүл татан буулгах; Үндсэн хууль болон бусад хуульд нийцүүлэн бусад байгууллагыг байгуулах, эсхүл татан буулгах.

11.Үндсэн хууль, бусад хууль болон Үндэсний Ассамблейгээс гаргасан шийдвэрт харшилсан Улсын Ерөнхийлөгч, Үндэсний Ассамблейн Байнгын Хороо, Засгийн газар, Ерөнхий сайд, Ардын дээд шүүх болон Ардын дээд прокурорын албан ёсны бичиг баримтыг хүчингүй болгох.

12.Өршөөл үзүүлэх;

13.Зэвсэгт хүчний цол, зэрэг дэв, дипломат албаны болон төрийн бусад албаны ангилал, зэрэг дэвийг бий болгох; төрийн одон медаль, тэмдэг болон

³³БНХАУ-ын засгийн газар

<p>6.Цэргийн төв хорооны Даргыг сонгох ба түүнийг томилогдсоны дараа Цэргийн төв хорооны бусад гишүүдийг сонгоно; 7.Ардын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгчийг сонгоно; 8.Ардын прокурорын ерөнхий газрын Ерөнхий прокурорыг сонгоно; 9.үндэсний эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн төлөвлөгөө ба түүний хэрэгжилтийн тайланг хэлэлцэж, батлана; 10.улсын төсөв, түүний хэрэгжилтийг хэлэлцэж, батлана; 11.АТИХ-ын Байнгын хорооны хууль зөрчсөн шийдвэрийг өөрчлөх, хүчингүй болгох; 12.Төв Засгийн газарт шууд хамаарах аймаг, автономит муж, хот байгуулсныг батлах; 13.засаг захиргааны тусгай бүс байгуулах, түүний удирдлагын тогтолцоог батлах; 14.дайн ба энхийн асуудлыг шийдвэрлэх; 15.Төрийн эрх мэдлийн дээд байгууллагын хэрэгжүүлдэг бусад эрх мэдлийг хэрэгжүүлнэ.</p> <p>63.АТИХ нь дараахь албан тушаалтныг албан үүргээс нь эгүүлэн татах, эсхүл огцруулах эрхтэй:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.БНХАУ-ын Дарга, дэд дарга; 2.Ерөнхий сайд, Ерөнхий сайдын орлогч, Төрийн зөвлөлийн гишүүд, яамд болон хороодын сайд нар, Ерөнхий Аудитор, Төрийн зөвлөлийн Ерөнхий нарийн бичгийн дарга; 3.Цэргийн төв хорооны дарга, бусад хороодын дарга; 4.Ардын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгч; 5.Ардын дээд прокурорын Ерөнхий прокурор. <p>64.АТИХ-ын Байнгын хорооны, эсхүл АТИХ-ын төлөөлөгчдийн 1/5-ээс дээшхийн санаачилсан</p>	<p>төрийн гавъяа шагнал бий болгох, ялгааг гаргах; 14.Дайны болон энхийн асуудлыг шийдвэрлэх; үндэсний аюулгүй байдлыг хангах, батлан хамгаалахтай холбоотой тусгай арга хэмжээ авах, онц байдал зарлах; 15.Гадаад харилцааны суурь бодлогын талаар шийдвэр гаргах: дайны болон энхийн асуудлаарх олон улсын гэрээ, үндэсний тусгаар тогтнолтой холбоотой асуудлаарх олон улсын гэрээ, олон улсын болон бүс нутгийн байгууллагад Вьетнам улс гишүүнчлэлтэй болох эсэх, хүний эрхийн олон улсын гэрээ, иргэний суурь эрх үүрэг болон Үндэсний Ассамблейн батлан гаргасан бусад хууль тогтоомжид нийцсэн бусад олон улсын гэрээг соёрхон батлах, эсхүл цуцлахтай холбоотой шийдвэр гаргах. 16.Бүх нийтийн санал асуулга зохион байгуулах.</p> <p>71.1.Үндэсний Ассамблейн бүрэн эрхийн хугацаа таван жил байна. 71.2.Үндэсний Ассамблейн бүрэн эрхийн хугацаа дуусахаас 60 хоногийн өмнө шинэ Үндэсний Ассамблей сонгогдсон байна. 71.3.Онцгой тохиолдолд Үндэсний Ассамблейн Байнгын Хорооны саналын дагуу Үндэсний Ассамблейн гишүүдийн 2/3-ын зөвшөөрснөөр бүрэн эрхийн хугацааг сунгах, эсхүл бүрэн эрхийн хугацааг бууруулна. Дайны байдлаас бусад тохиолдолд Үндэсний Ассамблейн хугацааг сунгахдаа 12 сараас хэтрэхгүй.</p> <p>72.Үндэсний Ассамблейн дарга нь хуралдаан даргалах; Үндсэн хууль, хуулиуд, Үндэсний Ассамблейн тогтоолд гарын үсэг зурж баталгаажуулах; Байнгын Хорооны үйл ажиллагааг удирдан чиглүүлэх; гадаад харилцааг зохион байгуулах; Ассамблейн төлөөлөгчдийн харилцааг тохинуулах. Үндэсний Ассамблейн дэд дарга нь Ассамблейн даргыг албан үүргээ биелүүлэхэд нь шаардлагатай туслалцаа үзүүлнэ.</p> <p>73.1.Үндэсний Ассамблейн Байнгын Хороо нь байнгын үйл ажиллагаатай хороо байна. 73.2. Үндэсний Ассамблейн Байнгын Хороо нь Үндэсний Ассамблейн дарга, дэд дарга болон гишүүдээс бүрдэнэ. 73.3.Байнгын Хорооны гишүүдийн тоог Үндэсний Ассамблей тогтооно. Байнгын Хорооны гишүүн нь Засгийн газрын гишүүний албан үүргийг давхар эрхэлж болохгүй. 73.4.Хууль тогтоох байгууллагын Байнгын Хороо нь шинэ хууль тогтоох байгууллагын шинэ Байнгын хороо сонгогдох хүртэл бүрэн эрхээ хэрэгжүүлнэ.</p> <p>74.Үндэсний Ассамблейн Байнгын Хороо нь дараахь эрх, үүргийг хэрэгжүүлнэ:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Үндэсний Ассамблейн хуралдаанд бэлтгэх, зарлах болон хуралдааныг
---	---

Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийг АТИХ-ын бүх төлөөлөгчдийн 2/3-ын саналаар батална. Хууль тогтоомжийг АТИХ-ын бүх төлөөлөгчдийн хоёрны нэгийн саналаар батална.

65.АТИХ-ын Байнгын Хороо нь дараахь бүрэлдэхүүнтэй: Дарга, дэд Дарга, Ерөнхий нарийн бичгийн дарга, гишүүд. АТИХ-ын Байнгын хороонд үндэсний цөөнх нь зохистой төлөөлөлтэй байх эрхтэй. АТИХ нь Байнгын Хорооны бүрэлдэхүүнийг сонгох, эгүүлэн татах бүрэн эрхтэй. АТИХ-ын Байнгын хорооны бүрэлдэхүүн нь засаг захиргааны байгууллага, шүүхийн болон прокурорын албыг давхар хариуцаж болохгүй.

66.АТИХ-ын Байнгын хорооны бүрэн эрхийн хугацаа нь АТИХ-ын бүрэн эрхийн хугацаатай адил байна. Байнгын хороо нь дараагийн АТИХ-аас шинэ Байнгын Хороог сонгох хүртэл бүрэн эрхээ хэрэгжүүлнэ. Байнгын хорооны дарга, дэд дарга нь нэг удаа улиран сонгогдож болно.

67.АТИХ-ын Байнгын хороо нь дараахь эрх үүргийг хэрэгжүүлнэ:

- 1.Үндсэн хуулийг тайлбарлах, Үндсэн хуулийн хэрэгжилтэд хяналт тавих;
- 2.АТИХ-аас тогтоохоос бусад хууль тогтоомжийг батлах, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах;
- 3.АТИХ-ын чөлөөт цагт тэдний баталсан хууль тогтоомжид хэсэгчилсэн нөхөлт, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах ба ингэхдээ тухайн хууль тогтоомжийн суурь зарчмыг зөрчиж болохгүй;
- 4.хууль тогтоомжийг тайлбарлах;
- 5.АТИХ-ын чөлөөт цагт үндэсний эдийн засаг нийгмийн хөгжлийн төлөвлөгөө, улсын төсвийг хэрэгжүүлэх явцад хийх шаардлагатай нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг хянан үзэж батлах;

удирдах;

2.Үндэсний Ассамблейгээс эрх олгосон асуудлаар тогтоол батлах; Үндсэн хууль, хууль болон хуульчилсан актыг тайлбарлах;

3.Үндсэн хууль, хууль, Үндэсний Ассамблейн шийдвэрүүд, хуульчилсан актын хэрэгжилтэд хяналт тавих; Засгийн газар, Ардын дээд шүүх, Ардын дээд прокурор, Төрийн аудит болон Үндэсний Ассамблейгээс байгуулагддаг бусад байгууллагын үйл ажиллагааг хянах.

4.Үндсэн хууль, хууль болон Үндэсний Ассамблейн шийдвэрт үл нийцсэн Засгийн газар, Ерөнхий сайд, Ардын дээд шүүх, Ардын дээд прокурорын бичгээр гарсан шийдвэрийн хэрэгжилтийг түдгэлзүүлэх; ямар дүрэм, журмыг цуцалсан тухай шийдвэрээ дараагийн хуралдаанаар Үндэсний Ассамблейд тайлагнана.

Байнгын хорооны шийдвэр болон хуульчилсан актыг зөрчсөн (үл нийцсэн) Засгийн газар, Ерөнхий сайд, Ардын дээд шүүх, Ардын дээд прокурорын бичгээр гаргасан тогтоол шийдвэрийг хүчингүй болгох.

5.Үндэсний Ассамблейн Хороод болон Үндэстнүүдийн Зөвлөлийн үйл ажиллагааг зохицуулах, уялдуулах, чиглүүлэх бөгөөд Үндэсний Ассамблейн төлөөлөгчдийн сайн ажиллах нөхцлийг хангаж, удирдамж өгнө.

6.Үндэсний Ассамблейн сонгуулийг санаачлах, Улсын Ерөнхийлөгч, Үндэсний Ассамблейн дарга, дэд дарга, Үндэсний Ассамблейн Байнгын хорооны гишүүд, Үндэстнүүдийн Зөвлөлийн дарга, Үндэсний Ассамблейн хороодын дарга, Үндэсний сонгуулийн зөвлөлийн Ерөнхийлөгч болон Төрийн аудитын даргыг албан тушаалаас нь огцруулах, албан үүргээс нь чөлөөлөх.

7.Ардын Зөвлөл³⁸-үүдийн үйл ажиллагаанд удирдамж өгөх, хяналт тавих, хянан удирдах; аймаг болон улсын зэрэглэлтэй хот³⁹-уудын Ардын Зөвлөлийн буруу шийдвэрийг хүчингүй болгох; аймаг болон улсын зэрэглэлтэй хотуудын Ардын Зөвлөл нь ард түмний ашиг сонирхолд ноцтой хохирол учруулсан бол Ардын Зөвлөлийг тараах;

8.Аймаг болон улсын зэрэглэлтэй хотоос доод түвшний засаг захиргааны нэгжийг үүсгэн байгуулах, нэгтгэх, хуваах болон тохируулан шалгахыг шийдвэрлэнэ;

9.Үндэсний Ассамблейн чөлөөт цагт дайны байдал зарлахаар шийдвэрлэсэн бол Үндэсний Ассамблейн хамгийн ойрын хуралдаанд дайны байдал зарласан шийдвэрээ тайлагнана;

³⁸ People Council буюу Ардын Зөвлөл нь орон нутгийн хурал.

³⁹ cities under direct central rule.

6.Төрийн зөвлөл, Цэргийн төв хороо, Ардын дээд шүүх, Ардын дээд прокурорын ажлыг хянах;
7.Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомжийг зөрчсөн Төрийн зөвлөлийн тогтоол шийдвэр, засаг захиргааны байгууллагын дүрэм, журмыг хүчингүй болгох;
8.Төв Засгийн газарт шууд захирагдах хотын захиргаа болон өөртөө засах орон, мужийн төрийн эрх мэдлийг хэрэгжүүлэгч байгууллагын Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомж, эсхүл захиргааны дүрэм, журамтай зөрчилдсөн шийдвэр, журмыг хүчингүй болгох;
9.АТИХ-ын чөлөөт цагт Төрийн зөвлөлийн Ерөнхий сайдын нэр дэвшүүлсэн гол Яамд, Хороодын сайд нар, эсхүл Ерөнхий аудитор, Төрийн зөвлөлийн Ерөнхий нарийн бичгийн даргыг сонгох;
10.АТИХ-ын чөлөөт цагт Цэргийн төв хорооны даргын саналыг үндэслэн хорооны бусад гишүүдийг сонгох;
11.Ардын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн санал болгосноор Ардын дээд шүүхийн дэд дарга, шүүгчид, Шүүхийн хороо болон Цэргийн шүүхийн даргыг томилж, чөлөөлөх;
12.Ардын дээд прокурорын Ерөнхий прокурорын саналыг үндэслэн Цэргийн прокурорын Ерөнхий прокурор, Прокурорын хорооны гишүүн, Ардын дээд прокурорын Ерөнхий прокурорын орлогч болон прокуроруудыг томилж, чөлөөлөх ба шууд харьяаны хот, өөртөө засах орон, мужуудын ардын прокурорын газрын ахлах прокурорыг томилж, чөлөөлөхийг зөвшөөрөх;
13.гадаад суух бүрэн эрхт төлөөлөгчийг томилох, эгүүлэн татах;
14.гадаад улстай байгуулсан гэрээ, чухал

10.Ерөнхий болон хэсэгчилсэн дайчилгаа зарлах; бүс нутаг болон улс орон даяар онц байдал зарлах;
11.Үндэсний Ассамблейн гадаад харилцааг эрхлэх;
12.Бүгд Найрамдах Социалист Вьетнам Улсын Онц бөгөөд Бүрэн эрхт элчин сайдыг томилох саналыг батлах, чөлөөлөх;
13.Үндэсний Ассамблейн шийдвэрлэсэн ард нийтийн санал асуулгыг зохион байгуулах.
75.1.Үндэстнүүдийн Зөвлөл нь дарга, дэд дарга болон гишүүдээс бүрдэнэ. Үндэстнүүдийн Зөвлөлийн даргыг Үндэсний Ассамблейгаас сонгоно. Үндэстнүүдийн Зөвлөлийн дэд дарга болон гишүүдийг Үндэсний Ассамблейн Байнгын хороо батална.
75.2.Үндэстнүүдийн Зөвлөл нь үндэстнүүдтэй холбоотой асуудлыг судалж Үндэсний Ассамблейд санал гаргах; үндэстний бодлогын хэрэгжилтийг ажиглах болон хяналт тавих, үндэстний цөөнхийн оршин суудаг бүс нутаг болон уулархаг нутгийн эдийн засаг, нийгмийг хөгжүүлэх төлөвлөгөө болон хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлнэ.
75.3.Үндэстнүүдийн Зөвлөлийн дарга үндэстнүүдийн талаар баримталж буй бодлогын үр нөлөөг сайжруулах арга замын тухай хэлэлцэж буй Засгийн газрын хуралд урилгаар оролцож болно. Үндэстнүүдийн бодлоготой холбоотой шийдвэрийг нийтлэхдээ Засгийн газар Үндэстнүүдийн Зөвлөлтэй зөвшилцөнө.
75.4. Үндэстнүүдийн Зөвлөл бусад эрх үүргээ 76 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу Үндэсний Ассамблейн хороодод шилжүүлнэ.
76.1.Үндэсний Ассамблейн **Хороод нь** дарга, дэд дарга гишүүдээс бүрдэнэ. Дарга нь Үндэсний Ассамблейгээс сонгогдох бөгөөд дэд дарга болон гишүүдийг Үндэсний Ассамблейн Байнгын хорооноос томилно.
76.2.Хороод нь Үндэсний Ассамблейн хуулийн төслийг хянах, хууль тогтоомжийн болон бусад төслийн талаар санал боловсруулах бөгөөд Үндэсний Ассамблейд болон түүний Байнгын хороонд танилцуулна. Хороод нь хуульд заасны дагуу өөрийн хариуцсан салбарын үйл ажиллагаанд хяналт тавих болон салбарын асуудлаар тодорхой санал гаргаж болно.
76.3.Үндэсний Ассамблейн шийдвэрээр Хороодыг үүсгэн байгуулж, татан буулгана.
77.1.Үндэстнүүдийн Зөвлөл болон Үндэсний Ассамблейн Хороод нь Засгийн газрын гишүүд, Ардын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгч, Ардын дээд прокурорын Ерөнхий прокурор, Төрийн Аудитын даргаас тус тусын тайлан болон тодорхой асуудлаар баримттай мэдээлэл шаардах эрхтэй. Холбогдох байгууллага, албан тушаалтан шаардлагатай мэдээллээр хангах үүрэгтэй.

<p>хэлэлцээрийг батлах, хүчингүй болгохыг тогтоох;</p> <p>15.цэргийн болон дипломат албан хаагчдын зэрэг дэв, бусад тусгай албаны төрөл, зэрэг дэвийн журам тогтоох;</p> <p>16.төрийн одон, медал, хүндэт цолны төрлийг тогтоох, олгох;</p> <p>17.тусгай уучлал үзүүлэх;</p> <p>18.АТИХ-ын чөлөөт цагт улс орон зэвсэгт халдлагад өртөх, эсхүл түрэмгийллээс хамтран хамгаалах тухай олон улсын гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлэх нөхцөл байдал үүссэн үед дайны байдал зарлах;</p> <p>19.ерөнхий дайчилгаа болон хэсэгчилсэн дайчилгаа тогтоох;</p> <p>20.Улс орон даяар, эсхүл тодорхой мужууд, өөртөө засах орон, эсхүл шууд захиргааны хотуудад онц байдал зарлахыг тогтоох;</p> <p>21.АТИХ-аас олгосон бусад бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ.</p> <p>68.АТИХ-ын Байнгын хорооны дарга Байнгын хорооны үйл ажиллагааг удирдаж, Байнгын хорооны хурлыг зарлан хуралдуулна. Орлогч дарга, Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Байнгын хорооны даргын ажилд дэмжлэг үзүүлнэ. Даргын зөвлөлийн хурал дарга, орлогч дарга, Ерөнхий нарийн бичгийн дарга нараас бүрдэх ба АТИХ-ын Байнгын хорооны өдөр тутмын үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулна.</p> <p>69.Байнгын хороо нь АТИХ-ын өмнө ажлаа хариуцан тайлагнана.</p> <p>70.АТИХ нь Үндэстнүүдийн хороо, Хуулийн хороо, Санхүү эдийн засгийн хороо, Боловсрол, Шинжлэх ухаан, Соёл, нийтийн эрүүл мэндийн хороо, Гадаад</p>	<p>77.2.Үндэстнүүдийн Зөвлөл болон Үндэсний Ассамблейн Хороодын санаачилгад хариулах болон түүний дагуу хяналт шалгалт хийх нь төрийн байгууллагуудын үүрэг болно.</p> <p>78.Зарим тохиолдолд Үндэсний Ассамблей нь тодорхой асуудлыг мөрдөн шалгах, эсхүл шалгуулахаар хянан шалгах түр хороо байгуулна⁴⁰.</p> <p>79.1.Үндэсний Ассамблейн гишүүн нь өөрийн тойргийн болон бүх ард түмний хүсэл эрмэлзлийг төлөөлнө.</p> <p>79.2.Үндэсний Ассамблейн гишүүн нь сонгогчидтойгоо байнга холбоотой байж, тэдэнд дэмжлэг үзүүлэх; сонгогчдод өөрийн үйл ажиллагааг хянах боломж олгох бөгөөд сонгогчдынхоо хүсэл эрмэлзлийг Үндэсний Ассамблейд танилцуулахаар цуглуулах, цугласан саналуудыг Үндэсний Ассамблей болон холбогдох төрийн байгууллагад танилцуулах ёстой; өөрийн болон Үндэсний Ассамблейн үйл ажиллагааны талаар сонгогчиддоо тайлагнах; сонгогчдын хүсэлт, шаардлагад хариу өгөх; иргэдийн өргөдөл гомдлыг хүлээн авах, идэвхтэйгээр хянан үзэж шийдвэрлэх болон зөрчигдсэн эрхээ сэргээлэгхээр гомдол гаргасан иргэдэд зөвлөгөө туслалцаа үзүүлэх, үндэслэлгүй гомдлыг буцаана.</p> <p>79.3.Үндэсний Ассамблейн гишүүн Үндсэн хууль болон бусад хууль тогтоомжийг ард түмэнд таниулж, хэрэгжүүлэхийг сурталчилна.</p> <p>80.1.Үндэсний Ассамблейн гишүүн нь Улсын Ерөнхийлөгч, Үндэсний Ассамблейн Дарга, Ерөнхий сайд, сайд нар болон Засгийн газрын бусад гишүүд, Ардын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгч, Ерөнхий прокурор, Ерөнхий аудиторт асуулга тавих эрхтэй.</p> <p>80.2.Гишүүний тавьсан асуулгад Үндэсний Ассамблейн тухайн хуралдааны хугацаанд багтаж холбогдох албан тушаалтан хариулах үүрэгтэй. Мөрдөн шалгалт явуулах шаардлагатай нөхцөлд Байнгын хороо, эсхүл Үндэсний Ассамблейн дараагийн хуралдаанд хариуг заавал бичгээр өгөх тухай шийдвэрийг Үндэсний Ассамблей гаргана.</p> <p>80.3.Үндэсний Ассамблейн гишүүн нь төрийн байгууллага, бусад байгууллага, албан тушаалтнаас өөрсдийн чиг үүрэгтэй холбоотой гишүүний асуултад хариулахыг шаардах эрхтэй. Эдгээр байгууллагын удирдлага, байгууллага, албан тушаалтан хуульд заасан хугацааны дотор гишүүний асуултад хариулах үүрэгтэй.</p> <p>81.Үндэсний Ассамблейн төлөөлөгчийг Үндэсний Ассамблейн зөвшөөрөлгүйгээр, чуулган завсарласан үед Байнгын Хорооны</p>
---	---

<p>хэргийн хороо, Хятадын харьяат нарын хороо, бусад тусгай хороод³⁴-ыг байгуулна. АТИХ-ын чөлөөт цагт эдгээр хороод нь Байнгын хорооны шууд удирдлага дор ажиллана. Тусгай хороод нь АТИХ-ын Байнгын хорооны шууд удирдлага дор хуулийн төсөл, шийдвэрийн төсөл боловсруулж, хэлэлцэж, хянан үзнэ.</p> <p>71.АТИХ, Байнгын хороо нь шаардлагатай гэж үзвэл тодорхой асуудлаар судлах, хянан шалгах үүрэг бүхий хороо (ажлын хэсэг)-г томилж, түүний тайланг сонсож холбогдох шийдвэр гаргана. Төрийн бүх байгууллага, олон нийтийн байгууллага, иргэд нь тус хороо (ажлын хэсэг)-ны хяналт шалгалтын ажилд шаардлагатай мэдээллээр хангах үүрэгтэй.</p> <p>72.АТИХ-ын төлөөлөгчид, Байнгын хорооны гишүүд хуулиар тогтоосон журмын дагуу хуулийн төсөл өргөн барих, өөрт олгодсон бүрэн эрх, холбогдох чиг үүргийнхээ хүрээнд санал оруулах эрхтэй.</p> <p>73.АТИХ-ын төлөөлөгчид, Байнгын хорооны гишүүд хуралдааны хугацаанд хуульд заасан журмын дагуу Төрийн зөвлөл, түүний шууд харьяаны яамд, хороодод асуулт тавих эрхтэй ба асуугдсан байгууллага хариулах үүрэгтэй.</p> <p>74.АТИХ-ын төлөөлөгчдийг АТИХ-ын хуралдааны хугацаанд Тэргүүлэгчдийн зөвшөөрөлгүйгээр, эсхүл АТИХ-ын чөлөөт цагт Байнгын хорооны зөвшөөрөлгүйгээр эрүүгийн хэрэгт татаж болохгүй.</p> <p>75.АТИХ-ын төлөөлөгчдийг хуралдаан дээр хэлсэн үг, гаргасан саналынх нь төлөө хуулийн хариуцлага хүлээлгэхгүй.</p> <p>76.АТИХ-ын төлөөлөгчид Үндсэн хууль, бусад хуулийг сахин биелүүлэх, төрийн нууцыг хадгалах замаар бусдад үлгэр дууриалал үзүүлж, өөрийн</p>	<p>зөвшөөрөлгүйгээр баривчлах, яллахыг хориглоно. Хэрэв төлөөлөгч нь аюултай гэмт хэрэгт холбогдон түр зуур саатуулагдсан бол баривчилгаа явуулсан байгууллага нь Үндэсний Ассамблейд эсхүл Байнгын Хороонд уг асуудлыг шалгуулж, шийдвэр гаргуулахаар яаралтай мэдэгдэнэ.</p> <p>82.1.Үндэсний Ассамблейн төлөөлөгч нь төлөөлөгчийн үүрэг хариуцлагыг үүрэх ёстой ба Үндэсний Ассамблейн Үндэстнүүдийн Зөвлөлийн гишүүн болох эрхийг эдэлнэ.</p> <p>82.2.Үндэсний Ассамблейн Байнгын Хороо, Ерөнхий сайд, сайдууд, Засгийн газрын бусад гишүүд болон төрийн бусад байгууллагууд нь Үндэсний Ассамблейн төлөөлөгчийн албан үүргээ гүйцэтгэхэд нь шаардлагатай нөхцлийг бүрдүүлэх үүрэгтэй.</p> <p>82.3.Үндэсний Ассамблейн төлөөлөгчийн ажил үүргийн зардлыг төрөөс гаргана.</p> <p>83.1.Үндэсний Ассамблейн чуулган нь олон нийтэд нээлттэй явагдана. Шаардлагатай тохиолдолд, улсын Ерөнхийлөгч, Үндэсний Ассамблейн Байнгын Хороо, Ерөнхий сайдын санал болгосноор, эсхүл Үндэсний Ассамблейн төлөөлөгчдийн 2/3-ын саналаар хуралдааныг нууцаар явуулна.</p> <p>83.2.Үндэсний Ассамблей жилд хоёр удаа чуулна. Шаардлагатай үед Ерөнхийлөгч, Ерөнхий сайд, эсхүл Үндэсний Ассамблейн төлөөлөгчдийн 1/3 саналаар ээлжит бус чуулган зарлан хуралдуулж болно. Байнгын Хороо Үндэсний Ассамблейн ээлжит бус чуулганыг зарлан хуралдуулна.</p> <p>83.3.Шинээр үүссэн Үндэсний Ассамблейн анхны чуулганыг хамгийн оройдоо сонгууль явагдсанаас 30 хоногийн дараа хуралдуулна. Шинээр сонгогдсон Үндэсний Ассамблейн дарга сонгогдтол чуулганыг өмнөх Ассамблейн дарга нээж, даргална.</p> <p>84.1.Ерөнхийлөгч, Үндэсний Ассамблейн Байнгын Хороо, Үндэстнүүдийн Зөвлөл, Үндэсний Ассамблейн хороод, Засгийн газар, Ардын дээд шүүх, Ардын дээд прокурор, Төрийн аудитын газар, Вьетнамын Эх Орны Фронтын Төв Хороо болон уг байгууллагын гишүүн байгууллагуудын төв нь Үндэсний Ассамблейд хуулийн төсөл, Үндэсний Ассамблейн Байнгын Хороонд тогтоолын төсөл өргөн барих эрхтэй.</p> <p>84.2.Үндэсний Ассамблейн төлөөлөгчид нь хууль тогтоомж, хууль тогтоомжийн төслүүдийн талаар Үндэсний Ассамблей болон Үндэсний Ассамблейн Байнгын Хороонд санал, асуулга хүргүүлж болно.</p> <p>85.1.Үндэсний Ассамблейн хууль тогтоомжуудыг гишүүдийн олонхийн саналаар</p>
--	--

⁴⁰In case of need, the National Assembly creates provisional committees to examine and check a proposal or investigate a certain problem.

³⁴Эдгээр хороод нь Монгол Улсын Их Хурлын байнгын хороотой ижил статустай.

<p>оролцсон олон нийтийн үйл ажиллагаа, бусад ажил, үйлдвэрлэлд Үндсэн хууль, бусад хуулийг биелүүлэхэд туслалцаа үзүүлнэ.</p> <p>АТИХ-ын төлөөлөгчид нь сонгогдсон тойргийнхоо иргэдтэй байнгын харилцаатай байж, тэдний санал, шаардлагыг сонсож, тусгаж, ард түмэнд үйлчлэх үүрэгтэй.</p> <p>77.АТИХ-ын төлөөлөгчид нь өөрийн сонгогдсон тойргийн хяналтад байна. Төлөөлөгчийг сонгосон нэгж нь хуульд заасан журмын дагуу өөрсдийн сонгосон төлөөлөгчдийг эгүүлэн татах бүрэн эрхтэй.</p> <p>78.АТИХ ба Байнгын хорооны бүтэц зохион байгуулалт, ажлын журмыг хуулиар тогтооно.</p>	<p>батална. Үндсэн Хуулийг батлах, нэмэлт өөрчлөлт оруулах, хүчинтэй байх хугацааг сунгах, багасгах, аль нэг гишүүнийг албан тушаалаас нь чөлөөлөх талаар шийдвэрийг хамгийн багадаа нийт гишүүдийн 2/3-ын саналаар батална.</p> <p>85.2.Байнгын хорооны тогтоол, шийдвэрийг хорооны гишүүдийн талаас илүүгийн саналаар батална.</p> <p>85.3.Ерөнхийлөгчид өргөн барьсан зарлигаас бусад хууль тогтоомжийг батлагдсанаас хойш 15 хоногийн дотор олон нийтэд мэдэгдэнэ.</p> <p style="text-align: center;">VI БҮЛЭГ. ЕРӨНХИЙЛӨГЧ</p> <p>87. Улсын Ерөнхийлөгч нь Үндэсний Ассамблейн нийт гишүүдээс сонгогдоно. Ерөнхийлөгч Үндэсний Ассамблейн өмнө ажлаа хариуцан тайлагнах бөгөөд хариуцлага хүлээнэ. Ерөнхийлөгчийн албаны бүрэн эрхийн хугацаа Үндэсний Ассамблейн албаны бүрэн эрхийн хугацаатай ижил байна.</p>
--	--

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

Хуулиуд:

1. БНХАУ-ын Үндсэн хууль
2. БНСВУ-ын Үндсэн хууль
3. БНКУ-ын Үндсэн хууль
4. БНЛУ-ын Үндсэн хууль
5. БНАСАУ-ын Үндсэн хууль
6. ИВУ-ын Үндсэн хууль
7. КВУ-ын Үндсэн хууль

https://www.constituteproject.org/constitution/Cambodia_2008?lang=en

https://www.constituteproject.org/constitution/China_2004?lang=en

https://www.constituteproject.org/constitution/Socialist_Republic_of_Vietnam_2013?lang=en

https://www.constituteproject.org/constitution/Laos_2003?lang=en

https://www.constituteproject.org/constitution/Cuba_2002?lang=en

<http://www.basiclaw.gov.hk/en/basiclawtext/>

https://www.constituteproject.org/constitution/Cambodia_2008?lang=en

https://www.constituteproject.org/constitution/Spain_2011?lang=en

Ном, танилцуулга:

1. Чимид.Б “Үндсэн хуулийн үзэл баримтлал”, 2016 он.
2. Нарангэрэл.С “Эрх зүйн эх толь бичиг”, 2007, 2015 он.
3. Баярсайхан.Д “Эрх зүйн онол”, 2000 он
4. “Function and organization of the National Assembly” Paper presented at the APLAP's Conference in October-2000. The National Assembly of the Socialist Republic of Vietnam.

Цахим хуудас:

1. Олон улсын парламентын холбоо: <http://www.ipu.org/english/parlweb.htm>
2. http://www.nyulawglobal.org/globalex/Vietnam1.html#_National_Assembly
3. БНХАУ-ын парламентын албан ёсны цахим хуудас: <http://www.npc.gov.cn/englishnpc/news/index.htm>